

LA GAZETTE

Connect

001 / 2025

GAZET

Het verschil maken

Faire la différence

Kinderopvang en ontmoetingsplaatsen
toegankelijker maken voor alle gezinnen:
inspiratie uit de Connect-projecten

Des milieux d'accueil de la petite enfance accessibles
pour toutes les familles : puiser de l'inspiration dans
les projets Connect

Een voorwoord voor de Connect Gazet

Al vijftien jaar zet de Koning Boudewijnstichting zich in voor het bestrijden van kinderarmoede door initiatieven te ondersteunen die kwetsbare kinderen en gezinnen helpen. Ondanks de steeds betere identificatie van risicofactoren, blijft de situatie zorgwekkend: 1 op de 6 kinderen in België groeit op in armoede. In de eerste levensjaren uit deze achterstelling zich vaak in beperkte toegang tot kinderopvang, terwijl deze juist van cruciaal belang is. Kinderopvang draagt niet alleen bij aan de ontwikkeling van jonge kinderen, maar biedt ouders ook de nodige ruimte om hun dagelijkse leven en prioriteiten te organiseren.

Zowel in België als in de rest van Europa blijven financiële drempels, een beperkt aanbod en een gebrek aan flexibiliteit de toegang tot kinderopvang bemoeilijken. Daarom lanceerde de Koning Boudewijnstichting in 2021 de projectoproep: “Kinderen onder 3 jaar uit kwetsbare gezinnen opvangen! Een uitdaging voor de opvang van jonge kinderen”. Hierbij werd kinderopvang voor gezinnen in armoede centraal gesteld, met als doel hun specifieke behoeften en verwachtingen beter te begrijpen en voorwaarden te creëren voor een duurzame toegang tot kinderopvang.

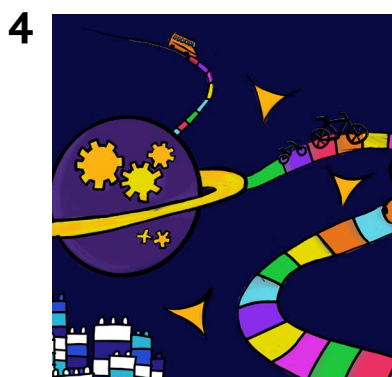
Dankzij de steun van het Fonds Bernard, Gonda en Emily Vergnes konden acht kinderopvanginitiatieven in België rekenen op zowel financiële ondersteuning als op maat gemaakte begeleiding van experts van

RIEPP (Recherche & Innovation Enfants-Parents-Professionnelle-s) en VBJK (centrum voor Vernieuwing in de Basisvoorzieningen voor Jonge Kinderen). Hierdoor kregen de projecten de kans om ervaringen te delen, collectief te leren en lokaal structuren op te zetten of te versterken. Voorbeelden hiervan zijn: ouderbetrokkenheid via sleutelfiguren die een brug slaan tussen ouders en kinderopvang, toegankelijke ontmoetings- en speelruimtes voor gezinnen, workshops over opvoedingsondersteuning, vervoersoplossingen om de drempel naar kinderopvang te verlagen ...

Deze gazet weerspiegelt het gepassioneerde werk van de initiatiefnemers en nodigt je uit om zeven inspirerende projecten te ontdekken. Door hun creativiteit en engagement tonen ze nieuwe wegen naar een meer toegankelijke, inclusieve en nabijere kinderopvang, vooral voor de gezinnen die dit het hardst nodig hebben.

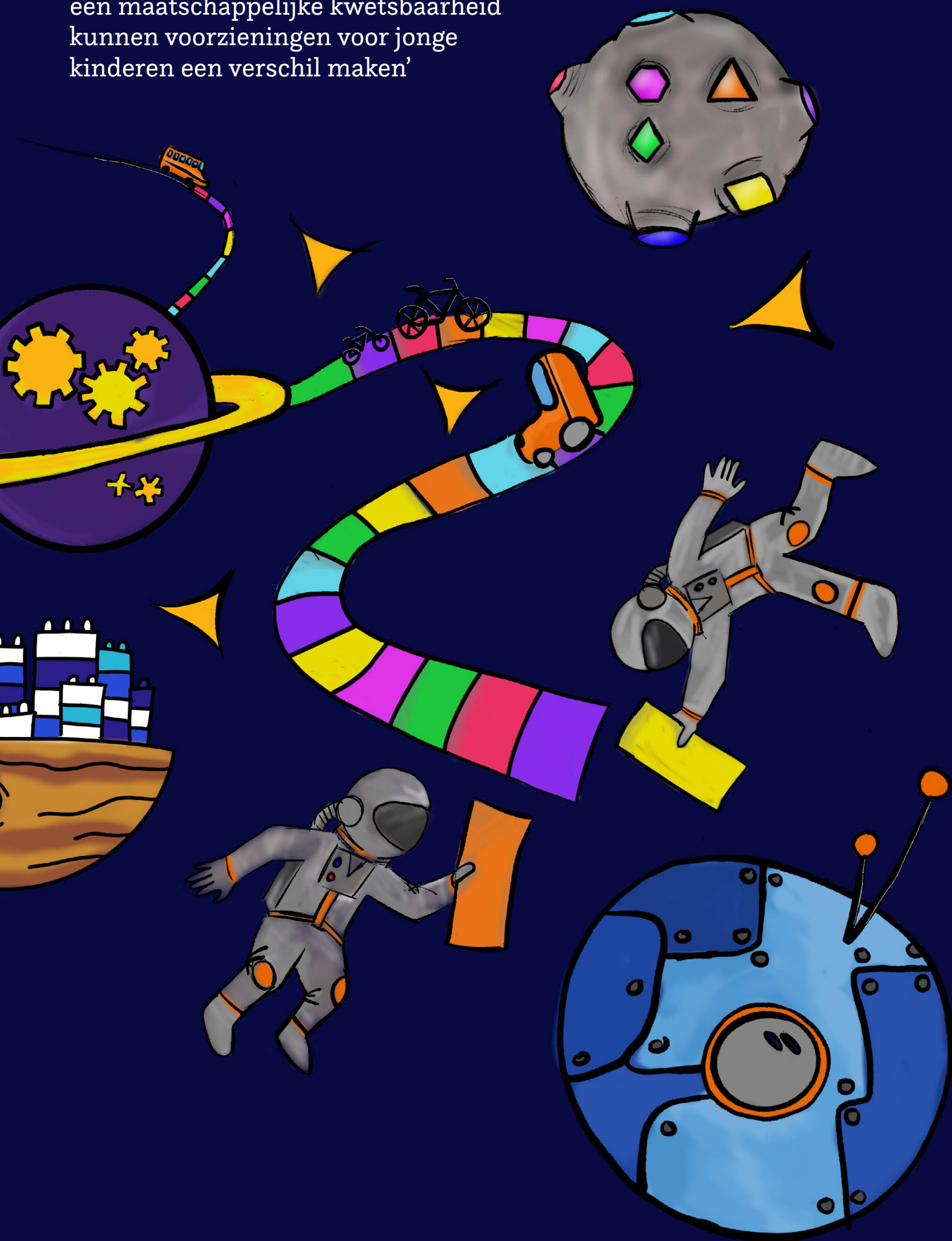
De Koning Boudewijnstichting betuigt haar oprechte dank aan de professionals die betrokken zijn bij deze projecten, evenals aan de begeleiders van RIEPP en aan VBJK voor hun waardevolle steun. Daarnaast spreekt ze haar grote waardering uit naar de vertegenwoordigers van het Fonds Vergnes, die sinds het begin actief bijdragen aan de creatie van kwalitatieve opvangplaatsen voor kinderen in een kwetsbare situatie.

Koning Boudewijnstichting (KBS)
<https://kbs-frb.be>

- 2** De eerste woorden
- 4** Coverstory **Het verschil maken**
- 8** Reportage **De kracht van relationele psychomotoriek**
- 13** Reportage **De lamp brandt voor iedereen**
- 16** Doordenker **Communicatie met meertalige ouders?**
- 17** Reportage **De deur openen om gezinnen te versterken**
- 20** Reportage **Bruggenbouwers**
- 23** Reportage **Pause-Parent: een kans om hun leven weer op te bouwen**
- 26** Reportage **Een plek voor alle kinderen en ouders**
- 29** Reportage **Gezinnen bereiken en ontmoeten in een park**
- 32** Onderzoek **Waarom vertrouwen gezinnen hun kind niet toe aan de opvang?**
- 38** Mijn verhaal **Een familie steunt kinderen in armoede**
- 40** Mijn kindertijd **Noël Slangen**

‘Voor kinderen en families met
een maatschappelijke kwetsbaarheid
kunnen voorzieningen voor jonge
kinderen een verschil maken’

Het verschil maken

Faire la différence

Waarom is het zo belangrijk om er proactief voor te zorgen dat kwaliteitsvolle voorzieningen voor jonge kinderen toegankelijk en inclusief zijn voor álle gezinnen? Welk verschil kunnen voorzieningen maken voor kinderen, ouders en de samenleving? Hoe kunnen ze bijdragen tot sociale cohesie? In dit artikel bundelen we enkele ideeën en boeiende bronnen. ‘Voor kinderen en families met een maatschappelijke kwetsbaarheid kunnen voorzieningen voor jonge kinderen een verschil maken, maar dat doen ze lang niet allemaal’, schrijft Michel Vandenbroeck, professor emiritus, Gezinspedagogiek, Universiteit Gent.¹ Hij herinnert ons vaak aan de belangrijke rol die deze voorzieningen kunnen spelen voor kinderen en hun families, door een beleid dat de sociale, pedagogische en economische functies met elkaar verbindt. Hij benadrukt ook dat het essentieel is dat we dit als samenleving kunnen realiseren door de organisatie en kwaliteit van deze diensten te ondersteunen en ze toegankelijk te maken voor álle gezinnen.

tekst

LISANDRE BERGERON-MORIN
EN CAROLINE BOUDRY

illustraties

ALEXE DE BAETS

Het verschil maken voor de kinderen

Wim Van Lancker en Anne-Catherine Guio zeggen in een recent rapport over kinderarmoede in België dat 12,8% van de kinderen opgroeit in een situatie van materiële deprivatie.² De cijfers tonen dat deze kinderen minder vaak ingeschreven zijn in een formele kinderopvang. België is daarin geen uitzondering! Rapporten van experts in alle lidstaten van de Europese Unie tonen dezelfde ongelijke toegankelijkheid tot deelname aan kinderopvang, vooral voor de jongste kinderen uit deze kansengroep. De voordelen voor jonge kinderen die naar de kinderopvang gaan zijn nochtans onmiskenbaar aangetoond in verschillende onderzoeken. Het is een stimulans voor hun ontwikkeling op alle domeinen, denk bijvoorbeeld aan de taalontwikkeling. Kinderopvang biedt een plek waar kinderen hun eerste stappen zetten in de toekomstige schooltaal. Dit is in het bijzonder belangrijk in een meertalige context, waarbij een positieve visie over hun meertalige vaardigheden en identiteit, ongeacht welke taal ze spreken, centraal staat.³ Zo biedt kinderopvang een ondersteunende omgeving voor gezinnen in kwetsbare situaties, wat een positieve invloed heeft op het welzijn van kinderen.

Er zijn veel drempels – vooral voor gezinnen in een maatschappelijke kwetsbaarheid – zoals een gebrek aan plaatsen, ongelijke geografische spreiding, kosten, voorrangsregels die voorrang geven aan ouders die voltijds werken ... Het gevolg is dat de kinderen en gezinnen die het meest zouden kunnen profiteren van kwaliteitsvolle kinderopvang, er het minst toegang toe hebben.

Die drempels kunnen verlaagd worden door een uitgebreid aanbod dat flexibel is, dat inspeelt op de noden van gezinnen en duurzaam is. Ouders moeten ook voldoende tijd en informatie krijgen om een keuze te kunnen maken uit dit aanbod, zodat kwaliteitsvolle kinderopvangplaatsen voor álle kinderen gegarandeerd zijn.

Het verschil maken voor ouders

‘Na de start in de kinderopvang ging het snel de goede richting uit. De opvang was ook goed voor mijn welzijn. Ik had meer rust. Ik zag dat Lina daar speelde, zich amuseerde en er zich goed ontwikkelde. Dat bracht rust en maakte me gelukkig. Als je ziet dat het

—
'Als je ziet dat het goed gaat met je kind en dat je kind evolueert, dan evolueer je ook als ouder'
—

goed gaat met je kind en dat je kind evolueert, dan evolueer je ook als ouder. En dat heeft dan weer een positieve invloed op je kind. Kinderen voelen dat wanneer je het als ouder goed stelt', getuigt Fatima, moeder van Lina, een kind met specifieke ondersteuningsbehoeften. In het boek *Hier kan iedereen groeien* wordt verwoord op welke manier kinderopvang een ontmoetingsplaats voor ouders kan worden, en hoe ze hun sociale isolement kunnen doorbreken.⁴

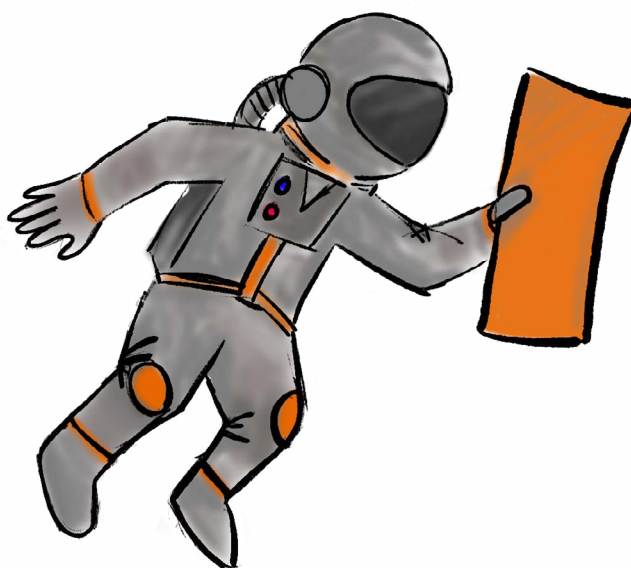
Najat, moeder van Hafza, vertelt ook: 'De opvang was de eerste plek waar ik relaties kon opbouwen en waar ik me welkom voelde als ouder. Dat zat in de kleine dingen zoals de dagelijkse gesprekken, het feit dat je af en toe aanwezig kon zijn in de groep van Hafza, hem kon zien spelen, de zorg kon delen, maar ook in de kleine activiteiten met andere ouders zoals de koffiekletsjes.

Zoals Naomi Geens het verwoord *Ontmoeten is simpel ... maar niet altijd gemakkelijk* in het gelijknamige boek waarvan ze coauteur is.⁵ We moeten open ruimtes creëren waar ouders zich welkom voelen in al hun diversiteit, met al hun vragen en kwetsbaarheden rondom hun kinderen. Naomi deelt de woorden van Lynn, een moeder van drie kinderen: "Je kind is net geboren, en dat wordt je hele wereld. Je bent er zo blij mee, en dan stap je opnieuw de wereld in waar er van alles gaande is. Maar jij bent nog even bezig met alleen maar je kind."

In hun eerste contacten met kinderopvang hebben gezinnen er veel baat bij om in een warm nest te belanden. Een nest met zorg voor de dagelijkse interacties met ouders, door na te denken over die interacties en deze te verrijken. Dat geldt nog meer voor gezinnen met een migratieachtergrond, voor ouders die een kind hebben met een specifieke ondersteuningsbehoefte of voor gezinnen die zich in een precarie sociale economische situatie bevinden. Partnerschap met deze gezinnen is gebaseerd op eenvoudige acties en interacties vanaf de eerste ontmoeting en in de dagelijkse contacten met ouders.⁶

Het verschil maken voor de samenleving

'Ook voor mezelf vond ik het een eyeopener om ouders en begeleiders te leren kennen met andere achtergronden en levensomstandigheden. Je treedt uit je eigen bubbel', vertelt Nele, moeder en kinderbegeleider in Brussel. Zo dragen voorzieningen voor jonge kinderen bij tot de sociale cohesie in de buurt, zeker in onze steeds meer diverse samenleving. Melissa Dierckx (onderzoeker, Leerstoel Kinderopvang, Universiteit Gent) omschrijft sociale cohesie als 'de lijm' die ons verbindt.⁷ Zij pleit in haar thesis voor de integratie van alle diensten en voor het creëren van ruimtes waar gezinnen met verschillende achtergronden, culturen en talen elkaar kunnen ontmoeten. Deze ruimtes zijn vaak informeel zoals de onthaalruimte van een kinderdagverblijf, de wachtruimte in het consultatiebureau of het park in de buurt. Ze benadrukt het belang van het actief aanbieden van gelegenheden voor ontmoeting en uitwisseling, zowel tussen ouders onderling als tussen de verschillende actoren die betrokken zijn bij de vroege kinderjaren.

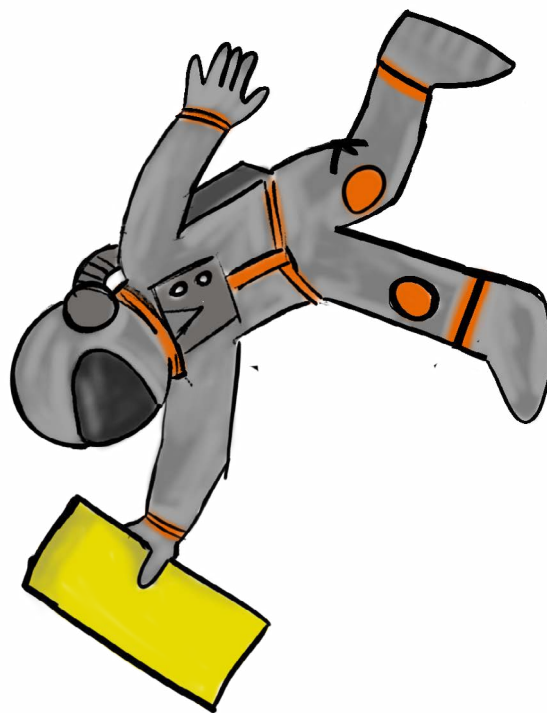
—
'Voorzieningen voor jonge kinderen dragen bij tot de sociale cohesie in de buurt, zeker in onze steeds meer diverse samenleving'
—

Iedereen maakt het verschil

Toegankelijkheid, vooral vanuit het perspectief van gelijke kansen, is geen passief begrip. Het beklemtoont het hanteren van een proactieve aanpak, beter bekend als 'outreach'. Dat betekent letterlijk 'bereik', of het *zélf stappen naar* kinderen en hun ouders die voor de voorzieningen voor jonge kinderen het moeilijkst te bereiken zijn.

Lokale besturen en hun partners kunnen een sterke regierol opnemen in het uitwerken van kwaliteitsvolle basisvoorzieningen voor jonge kinderen en hun gezinnen.⁸ Een lokaal bestuur kan bijvoorbeeld gezamenlijke actieplannen voorstellen, zodat verschillende organisaties die zich inzetten voor kinderen en gezinnen, de handen in elkaar kunnen slaan. Organisaties die nauw samenwerken met gezinnen zijn dan ook vaak het best geplaatst om hun behoeften en noden in kaart te brengen. Denk maar aan de Huizen van het Kind, de kinderopvang en scholen. De Huizen van het Kind kunnen gezinnen bijvoorbeeld toeleiden naar de opvang of de kleuterschool. Kinderopvang werkt samen met de scholen om de overgang naar het kleuteronderwijs beter te laten verlopen. Buurtgerichte kinderopvang zet dan weer samen met organisaties uit de wijk in op inclusie. En de buitenschoolse opvang tot slot, werkt samen met vrijetijdsinitiatieven om kinderen een rijke speelplezieromgeving te bieden.

Het beleid schreef voorrangregels uit voor voorzieningen voor jonge kinderen. Rekening houdend met deze regelgeving is het een aandachtspunt binnen de voorziening om een evenwicht tussen de sociale, economische en pedagogische functie te realiseren, met aandacht voor toegankelijkheid voor kwetsbare groepen. Vanuit onderzoek houden we een pleidooi om toegankelijke kinderopvang als een van de prioritaire agendapunten binnen je eigen organisatie te plaatsen, alsook op de agenda van het lokale en nationale beleid.

—
'Samen leggen we paden aan die zorgen voor verbinding tussen de verschillende 'planeten' die samen het universum van gezinnen vormen'
—

Bronnen

- 1 Hoofdstuk van Michel Vandenbroeck (2021): Les lieux d'accueil et d'éducation du jeune enfant qui peuvent faire la différence. Dans Z. Gaudron, A. Dupuy, C. Menneson, M. Kelly-Irving (éds.), *Espaces de socialisation extrafamiliale dans la petite enfance*. Éditions Érès.
- 2 Een zoom op het onderzoek van Guio, A.-C. & Van Lancker, W. (2021): *La déprivation des enfants en Belgique et dans ses régions : que disent les nouvelles données?* Fondation du Roi Baudouin. www.kbs-frb.be
- 3 Een EU-rapport over meertaligheid in voorzieningen voor jonge kinderen: Bergeron-Morin, L., Peleman, B., Hulpia, H. (2023). 'Working with multilingual children and families in early childhood education and care (ECEC): guidelines for continuous professional development of ECEC professionals'. *NESET report*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. www.nesetweb.eu
- 4 Het boek over het werk van Elmer vzw, in Brussel: Van der Mespel, S. (2024). *Hier iedereen kan groeien*. Uitgeverij Epo.
- 5 Geens, N., Hemeryck, I. & Lambert, L. (2017) Ontmoeten is simpel ... maar niet altijd gemakkelijk. Uitgeverij Epo. www.ontmoetenissimpel.be
- 6 Alle documentatie en tools uit het Erasmus+ project Be-In: Building partnership with parents in inclusive ECEC. www.vbjk.be
- 7 De thesis van Melissa Dierckx (2024): Theorising Social Cohesion in Child and Family Social Work. Ghent University.
- 8 Het initiatief Trampoline in Antwerpen geeft interessante voorbeelden van de rol van het beleid: *Kindertijd* (2024) 'Kansen geven aan alle kinderen'. Trampoline-editie. www.vbjk.be

Vertrouwen opbouwen en gezinnen verbinden met de opvang: de kracht van relationele psychomotoriek

Construire la confiance, reconnecter les familles à la crèche : la puissance de la psychomotricité relationnelle

tekst

ANNE-FRANÇOISE DUSART

foto's

CAROLINE BOUDRY

organisatie

KINDEROPVANG LA VOLIÈRE (LES TROIS PORTES VZW), NAMUR

Kinderdagverblijf La Volière van de Naamse vzw Les Trois Portes verwelkomt een grote diversiteit aan gezinnen, waaronder bij voorrang kinderen die met hun ouder(s) in het Maison d'Accueil pour Femmes (MAF opvanghuis voor vrouwen) wonen of bij de Service Mobile d'Accompagnement et Logement (SMAL: mobiele dienst voor begeleiding en huisvesting) van diezelfde vzw. Bijna de helft van deze gezinnen heeft baat bij opvoedingsondersteuning van het medisch-sociaal centrum en van psychomotorische therapeuten. Voor alle gezinnen, maar vooral voor gezinnen in een maatschappelijke kwetsbaarheid, is het essentieel om een hechte en duurzame vertrouwensband op te bouwen met de professionals die voor hun kinderen zorgen. Om dit te faciliteren en de dagelijkse werking te ondersteunen, maken ze er gebruik van een krachtig instrument: relationele psychomotoriek. Anouk Dubois, relationeel psychomotorisch therapeut bij La Volière, vertelt over haar werk met kinderen en hun ouders.

Wat heeft het team doen besluiten om relationele psychomotorische vaardigheden te introduceren in hun opvang?

Anouk: 'In eerste instantie waren de specifieke behoeften en noden van onze gezinnen de aanleiding. Het was onze wens om de lichamelijke en psychische ontwikkeling van kinderen te ondersteunen en hen te helpen zich bewust te worden van hun vaardigheden. Daarnaast verkennen ouders en begeleiders de verschillende stadia van de ontwikkeling van kinderen. We wilden ook de kinderbegeleiders ondersteunen bij het opbouwen van een vertrouwensband met de kinderen en ouders, vanuit de complementaire rol van de psychomotorische therapeute.'

Anouk: 'We merkten ook dat gezinnen in een kwetsbaarheid, om uiteenlopende redenen, terughoudend zijn om hun kind aan de opvang toe te vertrouwen. En eens ze toch de stap zetten naar de kinderopvang, kwamen de kinderen niet met regelmaat naar de opvang. Deze terughoudendheid herhaalt zich wanneer ze de transitie naar de kleuterschool maken. Het leek ons dus noodzakelijk om de vertrouwens-

— 'We ondersteunen de kinderbegeleiders bij het opbouwen van een vertrouwensband met de kinderen en ouders' —

band met de families op een meer duurzame manier te versterken bovenop wat de opvang daarvoor al deed, onder andere bijvoorbeeld tijdens de wenperiode. Relationele psychomotoriek kan ook een rol spelen als facilitator bij stresssituaties voor kinderen (bijvoorbeeld transities en veranderingen in routines) of gewoon tijdens gesprekken met ouders.'

In de opvang worden, in samenwerking met Récréation vzw, al relationele psychomotorische groeps-sessies georganiseerd. Deze worden nu verdiept met het nieuwe Psychomot'byl-project dat uitsluitend bedoeld is voor gezinnen in een kwetsbaarheid. In dit project zet de psychomotorische therapeut in op vier pijlers om de verbinding tussen de opvang en thuis te versterken:

- relationele psychomotorische sessies bij de gezinnen thuis;
- individuele relationele psychomotorische sessies 'Parent' aime', waarbij ouders uitgenodigd worden in de opvang;
- ontmoetingsmomenten voor ouders waar ze kunnen uitwisselen met vragen over het ouderschap en over het dagelijkse leven als ouders;
- ondersteuning van de overgang van kinderen naar de kleuterschool, waarbij de stem van ouders nog meer centraal staat.

Hoe bieden relationele psychomotorische vaardigheden concrete handvatten om deze vertrouwensband met gezinnen, en in het bijzonder met gezinnen in een maatschappelijke kwetsbaarheid, te versterken? Hoe werk je daaraan?

Anouk: 'Het allereerste contact is cruciaal. Ik probeer tijdens de wenperiode bij elk kind aanwezig te zijn wanneer de ouders kennismaken met de kinderbegeleiders en met Aurélie, onze maatschappelijk

werker. Naast de gebruikelijke informatie over het kinderdagverblijf, stelt Aurélie het project voor aan de ouders. “Het is echt een troef in onze opvang. Anouk kan als psychomotorische therapeut jullie kind volgen van bij de start tot het weer vertrekt, en indien nodig, zelfs tot in de onthaalklas van het kleuteronderwijs. Jullie kunnen bij haar terecht met ál jullie vragen.” Het stelt ouders enorm gerust te weten dat iemand zich zal bekommeren om de psychomotorische ontwikkeling van hun kind.’

‘Daarna ontmoet ik het kind en de ouders. Ik stel me eerst voor aan de ouders en uiteraard ook meteen aan het kind: ik ga op de grond liggen, volg de blikken van het kind en spreek het meermaals rechtstreeks bij de voornaam aan. Zo laat ik zien dat ik hem/haar als een persoon op zich beschouw, een individu. Dan vraag ik toestemming om mijn handen op zijn/haar voetzolen te leggen en heet het kind welkom. Ik observeer de houding van het kind. De manier waarop het met mij en met de ouders omgaat, is heel belangrijk. Dit is ook een beslissend moment voor de ouders om te begrijpen dat mijn aandacht 100% gericht zal zijn op hun kind, en ik er zo goed mogelijk voor zal zorgen tijdens het verblijf bij ons. Wanneer ouders dat zien, heb ik al een eerste grote stap naar vertrouwen gezet.’

Anouk: ‘Na enkele minuten gebeurt het soms dat de ouder me het kind in mijn armen geeft. Dan neem ik

het altijd met een hand ter hoogte van de nek (en niet het hoofd, om niet te veel spanning en emotie op te roepen) en met m’n andere hand ter hoogte van het bekken. De ouder ziet dat ik me helemaal op mijn gemak voel. Ik ga heen en weer met mijn blik en blijf dus in contact met zowel de ouder als met het kind. En van daaruit gebeurt er iets. Soms zegt een ouder bijvoorbeeld tegen mij: “Oh ja, kunnen we hem zo dragen?” en dan maak ik van de gelegenheid meteen gebruik om in dialoog te gaan over de verschillende manieren om een kind te dragen. Daarna vraag ik hun hoe zij dat zelf graag doen. Dat is al een begin van ondersteuning in het ouderschap. Ik kan ouders uitnodigen om hier op het kinderdagverblijf een of meerdere sessies relationele psychomotoriek met hun kind te volgen.’

Hoe verlopen die ‘Ouders welkom’-sessies? Hoe stel je die voor aan ouders? Op welke manier dragen ze bij aan het versterken van relaties?

Anouk: ‘Récréation vzw organiseert groepsessies op donderdagochtend, zonder ouders. Wanneer ouders hun kind erna komen ophalen, vertelt de kinderbegeleider of ikzelf hoe hun kind het heeft ervaren. Die verhalen nodigen ouders uit om deel te nemen aan de individuele sessies. Tijdens deze sessies gebeurt er heel veel, maar wat mij het meest opvalt, is dat ouders niet op de hoogte zijn van het begrip

—
 ‘Ik spreek kinderen rechtstreeks bij de voornaam aan. Zo laat ik zien dat ik hen als een individu beschouw’
 —

relationele psychomotoriek. Ze denken daarbij veel meer aan een soort van sportles, en zijn dan ook verrast als ze een sessie meevolgen met hun kind.’

‘Het plezier van spelen is aangeboren, maar kan gaandeweg verloren gaan. De individuele sessies geven ouders de gelegenheid om het spelplezier te herontdekken en om zonder beperkingen met hun kind te spelen en contact te maken, in een veilige omgeving. Ik zeg hun steeds: «Hier kan je kind springen, ballen naar de muur gooien, zich verstoppen in een hut, rusten, een boek inkijken, zingen, emoties beleven ... Jullie kind hoeft zelf geen speelgoed op te bergen, behalve zijn eigen speeltje ... En als jij ook op tafel wilt springen of de kamer ondersteboven wil halen, dan mag dat, zolang je maar zorg draagt voor jezelf, voor anderen en voor het materiaal. Tussen het begin en het einde van de sessie ben ik degene die verantwoordelijk is voor wat hier gebeurt. Dat biedt ouders veiligheid en stelt hen op hun gemak.

Anouk: ‘Ik stel ze ook gerust over de privacy: «Je mag jezelf zijn en verhalen met me delen ... dat blijft tussen ons». Ouders vertellen vaak heel persoonlijke dingen en dat is oké. Het is de relationele dimensie van psychomotoriek die dit mogelijk maakt. Omdat we als een team werken, weten we wanneer een ouder vertrouwen krijgt in de opvang. En als team, met onze complementaire functies, zorgen wij niet enkel voor het kind, maar voor het héle gezin. Vertrouwen

creëer je als ouders weten dat er naar hen geluisterd wordt. Dan pas begint het en gaan ouders helemaal los. Ik heb bijvoorbeeld papa’s die zich onder de tafel verstoppen, die springen, die voetballen ... Ze bouwen hun eigen toren en zeggen tegen hun kind: «Oh nee, breek mijn toren niet af, hé!» Ik zie dat ze volledig opgaan in hun spel. Ik versterk de banden tussen ouders en kind en stel vragen om de brug te maken met thuis.’

Je biedt ook thuis sessies aan. Wat is het beoogde doel?

Anouk: ‘We willen de verbinding maken tussen thuis en de opvang. Het is een geweldig en zinvol project dat ervoor zorgt dat we de ouders in hun leefwereld ontmoeten en daardoor de wisselwerking zien tussen hen en hun kind. We treden dus wel binnen in de intimiteit van de families. Dit vereist dat we vooraf een nóg sterkere vertrouwensband opbouwen. We stellen hen gerust dat het niet de bedoeling is om hun huis te inspecteren en al zeker niet om een oordeel te vellen over wat en hoe ze de dingen doen.’

‘Hun leefruimte is soms krap, dus kan ik vaak niet veel materiaal meenemen, behalve een groot doek en een paar blokken. Ik kan daar de veiligheid niet op mij nemen zoals ik doe in de kinderopvang. Hiervoor blijven de ouders verantwoordelijk. Ouders gaan dus

‘Ouders vertellen vaak heel persoonlijke dingen en dat is oké. Het is de relationele dimensie van psychomotoriek die dit mogelijk maakt’

minder snel los dan in de opvang. Ook voor het kind is het soms minder makkelijk. Want hoe kan het vrij spelen en bewegen als er breekbare of gevaarlijke voorwerpen in de buurt zijn? Ondanks deze uitdagingen blijft het de bedoeling om samen met ouders ideeën en mogelijkheden te zoeken en om hen aan te moedigen plezier te beleven aan het samenspelen, want: *je kan veel doen met héél weinig!* Sommige ouders zeggen me: «Anouk, het heeft geen zin dat je naar mijn huis komt, want het is te klein!» Toch kunnen we samen verschillende zaken bedenken: «Zou het niet mogelijk zijn om ergens een kartonnen doos te zetten? Hebben jullie al geprobeerd om een hut te maken met een deken over de tafel?» Ik geloof dat de Psychomot’byl-sessies in de opvang een springplank zijn om ouders het plezier van het spelen met hun kind in andere contexten te laten herontdekken. Ik zeg hun: «Het belangrijkste is om plezier te hebben. Als het lukt om voluit en onverstoord met jullie kind te spelen zoals jullie net hebben gedaan, ook al was het maar voor tien minuutjes per dag, dan is dat gewonnen!»

Je had het eerder over de ontmoetingsmomenten voor ouders. Waaruit bestaan die? Hoe zijn ze georganiseerd?

Anouk: ‘De ontmoetingsmomenten met ouders zijn workshops die de gelegenheid bieden om gezellig samen te zijn en uit te wisselen over thema’s die verband houden met het ouderschap: slaap, voeding, begeleiden van het zindelijkheidsproces, spelletjes, schermtijd, dagritmes, school ... Met mijn collega Maëlle, die ook psychomotorisch therapeut is, organiseren we die ontmoetingsmomenten om de drie weken. We bieden thema’s aan en laten dit tijdig weten. De thema’s zijn vooraf gedefinieerd, maar als een ouder tijdens het gesprek een ander thema aankaart, dan kunnen we het uiteraard ook daarover hebben. We zochten naar de meest geschikte momen-

ten voor ouders. Daarom bieden we twee oudermomenten op eenzelfde dag aan: een ‘s morgens en een in de namiddag, zodat ouders kunnen deelnemen na het brengen of net voor het ophalen van hun kind. Het blijft weliswaar een uitdaging om ouders toe te leiden naar de meer formele sessies.’

Zijn er, naast die formele ontmoetingsmomenten, nog andere gelegenheden waar je ouders ontmoet?

Anouk: ‘Jazeker! Ik loop veel door de gangen. Ik merk dat ik heel vaak gesprekken voer met ouders tijdens informele ontmoetingen, bijvoorbeeld wanneer ik ouders ‘onderweg’ tegen het lijf loop. Als ik op dat moment onverwachts een ouder tegenkom en ik voel dat er ruimte is voor een babbel, dan neem ik daar graag tijd voor. De gang is ook de plek waar ouders de schoenen en jassen van hun kinderen aan- of uittrekken. De blikken kruisen elkaar, we begroeten elkaar, ik spreek de kinderen aan bij hun voornaam ... Elke dag valt er wel iets te vertellen: «Vandaag gingen we naar buiten. Jouw kind vond het heerlijk om op blote voeten door het gras te lopen». Dat creëert verbinding en bouwt de vertrouwensrelatie met ouders verder uit.’

Meer via www.troisportes.be

ANOUK DUBOIS
relationeel psychomotorisch therapeut,
Psychomot’byl, kinderopvang La Volière
(Les Trois Portes vzw), Namen

Wat is relationele psychomotoriek?

Relationele psychomotoriek is een benadering met een therapeutische dimensie die gebaseerd is op het spontane spel van het kind. Het stelt kinderen in staat plezier te ontdekken, zich open te stellen voor de wereld en zelfvertrouwen op te bouwen. Psychomotorische activiteiten helpen kinderen om de fundamenteën van hun persoonlijkheid te leggen. Het beantwoordt aan hun sensomotorische behoeften (verkennen, ontdekken, voelen, springen, klimmen ...), emotionele en sociale behoeften (anderen ontmoeten, zich verweren, strelen, zich afzonderen, lachen, huilen ...) en relationele behoeften (contacten leggen, relaties uitbouwen en onderhouden, afstand nemen, zich aanpassen ...).

Lees meer via
www.psychomot-relationnelle.be

De lamp brandt voor iedereen

La lampe qui éclaire tout le monde

Een 'brandende lamp' is een mooie metafoor voor de hele buurtwerking van 't Lampeke vzw. Samen met een divers publiek en ons team, werken we aan een warme en solidaire samenleving zonder armoede en sociale uitsluiting. Dit stelt onze medewerkers in staat om gezinnen en kinderen, via de gezinswerking en de kinderopvang, op verschillende momenten in hun leven te bereiken, en dat al vanaf de vroege kinderjaren. De schoolgaande kinderen begeleiden we tijdens de naschoolse opvang en de volwassenen ontmoeten we in het buurthuis. Met de gezinswerking richt buurtwerk 't Lampeke zich tot gezinnen met jonge kinderen: gezinnen die gebruikmaken van de dagopvang en kinderopvang, maar ook gezinnen die in de buurt wonen. Karen Daniels en Lori Cuveele zijn twee gedreven medewerkers in deze gezinswerking.

tekst en foto's
LISANDRE BERGERON-MORIN
EN CAROLINE BOUDRY
organisatie
'T LAMPEKE VZW, LEUVEN

Onze deur staat open voor alle gezinnen uit de buurt

‘Hier kunnen ouders andere ouders leren kennen’, vertelt Karen. ‘We organiseren tweemaal in de week ouder-kindmomenten, maar we willen een ontmoetingsplek zijn voor álle ouders, ongeacht sociale, economische en etnisch-culturele kenmerken. Met andere woorden: een groep ouders die de etnisch-culturele, sociale en economische diversiteit van de stad Leuven weerspiegelt. We zijn een open huis. Onze werking richt zich op vele aspecten uit de levensdomeinen van gezinnen. Ouders kunnen bij ons terecht met opvoedingsvragen, maar ook met vragen over huisvesting of gewoon met administratieve vragen. Tijdens een van de eerste gesprekken met ouders verkennen we samen hun rechten. We merken dat gezinnen vaak onvoldoende geïnformeerd zijn. Zo kunnen gezinnen bijvoorbeeld genieten van een of andere financiële of materiele ondersteuning, maar zijn ze hier niet van op de hoogte of het invullen van de vereiste formulieren is voor hen té complex.’

Kinderen en ouders spelen samen

‘Tweemaal in de week organiseren we een spel- en ontmoetingsmoment. Dan spelen kinderen en ouders samen’, vertelt Lori. ‘Hier spelen kinderen met ander speelgoed dan thuis. Het is een plek waar kinderen samenspelen en contact hebben met andere volwas-

senen. Op die manier ontwikkelen ze hun sociale vaardigheden. Kortom, hier ontstaan mooie vriendschappen tussen de kinderen en de ouders.’

‘Wanneer er een ouder en kind starten in de groep, dan is het fijn om zien hoe de andere ouders de nieuwe bezoekers verwelkomen’, vertelt Karen. ‘Als begeleider maken we deel uit van de groep, maar we hebben oog voor de interacties tussen kinderen en ouders. Samen met ouders observeren we de kinderen en dat zijn vaak bruggetjes naar fijne babbels en opvoedingsvragen. Hierbij staan de gesprekken tussen de mama’s centraal. We vragen ouders om samen met hun kind te spelen of soms spelen we ook mee met ouder en kind, maar daarnaast is er ook wel voldoende tijd voor een babbel boven een dampende kop koffie. Tijdens de spel- en ontmoetingsmomenten zien we vooral moeders, maar ook vaders komen naar hier, al dan niet samen met hun partner. Voor een individueel gesprek maken vaders wel eerder een afspraak’, vervolgt Karen.

Ontmoeten staat centraal

‘Voor veel ouders is de buurtwerking – naast een veilige groei-, spel- en ontmoetingsplek voor hun kinderen – ook een centrale rustplek voor henzelf’, vertelt Lori. ‘Die ontmoetingsmomenten zijn soms de opstap naar individuele ondersteuning, maar ze

‘Het is een plek waar kinderen samenspelen en contact hebben met andere volwassenen’

creëren ook kansen tot een netwerk van ouders uit de buurt. Wanneer kinderen wat ouder worden, groeien gezinnen door naar activiteiten zonder kinderen. Aangezien wij elke dag open zijn, is er permanent ruimte voor onthaal en ontmoeting. Ouders springen overdag dus ook eens alleen binnen voor een babbeltje en een tas koffie, of komen langs met hun vragen. We merken dat ouders vanuit dit veilige nest stappen zetten naar de samenleving.’

‘Op vraag van enkele mama’s worden in het Buurthuis ‘t Lampeke bijvoorbeeld yogalessen georganiseerd en zijn er sessies over beter omgaan met stress. Het buurthuis is dus écht een ontmoetingsplaats voor mensen uit de Ridderbuurt. Ouders komen ook naar het buurthuis voor een koffie of een maaltijd. Zo geven we hun de kans om actief deel te nemen aan een boeiend vrijetijdsaanbod op maat van hun wensen. ‘Gezinnen met een maatschappelijke kwetsbaarheid missen vaak een netwerk’, verduidelijkt Karen. ‘We zetten als centrum in op ontmoeten, individuele ondersteuning en ontspanning. We houden veel ballen in de lucht.’

Toegankelijk zijn is een werkwoord

‘Wij willen laagdrempelig werken’, vertelt Lori. Lori is naast medewerker in de buurtwerking ook leidinggevende in groepsoptvang De Wurpskes. ‘Gezinnen vinden ons via mond-aan-mondreclame. We verspreiden ook folders via scholen of allerlei diensten waar ouders met jonge kinderen komen. Zo bereiken we ouders die de weg naar de opvang niet gemakkelijk vinden of die de Nederlandse taal niet goed beheer-

sen. We merken ook dat niet alle ouders voldoende op de hoogte zijn van ons opvangaanbod. Zo is onze opvang er niet alleen voor werkende ouders, maar zijn we er voor alle ouders die nood hebben aan opvang. Zo heeft opvang ook een pedagogische en sociale meerwaarde voor kinderen en het hele gezin. Het inkomensgerelateerde tarief is ook niet altijd gekend. Kortom ouders goed informeren is een belangrijke opdracht. En als je alle ouders uit de buurt wil bereiken, dan heb je een netwerk nodig van organisaties uit de buurt die werken met gezinnen’, vertelt Lori. ‘Zo komen niet alle kinderen voltijds naar de opvang, maar zijn er ook ouders die voldoende steun ervaren tijdens de spel- en ontmoetingsmomenten. Het is een kwestie van goed te luisteren naar de noden en behoeften van gezinnen.’

Mij = Wij

‘t Lampeke werkt ook met vrijwilligers. Een van onze flyers wil kandidaten werven: “Knip op de stippellijn en draai de ‘M’ 180 graden”, staat er te lezen. ‘Zo wordt het ‘Mij’-verhaal een ‘Wij’-verhaal, want als organisatie hebben we de ander nodig. Als we een nog fijnere buurt willen, dan moeten we die samen maken’, zegt Karen. ‘Zo organiseren vrijwilligers op zondag in onze spel- en ontmoetingsruimte een activiteit voor ouders uit de buurt. Door hen in contact te brengen met andere buurtbewoners, ondersteunen we de vrijetijdsbeleving van gezinnen met jonge kinderen met een klein sociaal netwerk uit de Ridderbuurt. Daarvoor zoeken we vrijwilligers die wekelijks, op regelmatige basis, maar ook gewoon heel af en toe eens willen meewerken (spelmomenten, uitstapjes, speltheek ...). Je merkt dat samenwerken in de buurt heel wat mensen maar ook organisaties met elkaar verbindt’, besluit Karen.

Meer via www.lampeke.be

KAREN DANIELS EN LORI CUVEELE
medewerkers 't Lampeke vzw, Leuven

Buurtwerk 't Lampeke is een geïntegreerde en integrale buurtgebonden basiswerking, geënt op de Ridderbuurt van Leuven. De Ridderbuurt is een voormalige arbeiderswijk en vandaag een diverse buurt met een hoge concentratie aan sociale huisvesting. Er zijn vijf deelwerkingen: kinderdagverblijf, gezinsondersteunende werking, kinderwerking Fabota, jongerenwerking Den Tube en buurthuis 't Lampeke.

Hoe kan ik mijn communicatie met meertalige ouders verbeteren?

‘Ik vind het vaak moeilijk om te praten met meertalige ouders die het Nederlands nog niet goed beheersen. Ik heb het gevoel dat ze zich afsluiten of dat het gesprek oppervlakkig is.’
(kinderbegeleider Kris)

tekst

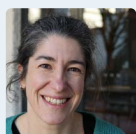
LISANDRE BERGERON-MORIN EN BRECHT PELEMAN

‘Beste Kris. Goede communicatie met ouders is belangrijk in de kinderopvang. Praten met meertalige ouders kan inderdaad soms een uitdaging zijn. Om hierin te groeien, is het nuttig om stil te staan bij een aantal aspecten van communicatie en in de schoenen te gaan staan van ouders.

Het *wanneer* telt. Denk dus na over op welk moment je met ouders communiceert. Vaak vinden die gesprekken plaats tijdens breng- en haalmomenten. Meestal zijn die kort en druk en is het moeilijk om een diepgaander gesprek te hebben. Dit kan ertoe leiden dat de communicatie oppervlakkiger aanvoelt. Het is daarom belangrijk om bewust tijd te voorzien om écht met ouders in gesprek te gaan. Nodig bijvoorbeeld ouders uit om binnen te komen in de groep. Zorg voor een plek om even te zitten en laat merken dat er tijd en aandacht voor hen is. Het uitblijven van vragen betekent niet dat ouders geen vragen of zorgen hebben. Meertalige ouders hebben vaak behoefte aan informatie, maar voelen zich niet altijd comfortabel om vragen te stellen. Wat lijkt op een gebrek aan interesse, gaat dan eigenlijk over onzekerheid of schrik om niet volledig begrepen te worden. Daarom is het waardevol om als begeleider de eerste stap te zetten en zelf open vra-

gen te stellen. Een wondermiddel bestaat niet om gesprekken met ouders aan te knopen. Wel kan je een waaier aan kleine strategieën gebruiken. Maak bijvoorbeeld gebruik van concrete voorwerpen, afbeeldingen of vertaalapps, spreek langzaam en gebruik eenvoudige woorden en lichaamstaal om je boodschap duidelijker te maken. Bij belangrijke gesprekken is er soms een tolk nodig, maar benut ook de talen die jouw collega's spreken.

Hou er rekening mee dat er niet één soort meertalig gezin is. Elke (meertalige) ouder heeft unieke ervaringen, verwachtingen en vragen. Sommige ouders drukken zich vlot uit in het Nederlands of een andere gedeelde taal, terwijl anderen zich minder zeker voelen. Het is daarom goed om als begeleider elk gezin te leren kennen en te begrijpen wat zij nodig hebben. Sta open voor hun verhalen en wees nieuwsgierig naar hun ervaringen. Zo laat je zien dat je hun kijkt en inbreng waardeert. Praten met ouders die een andere taal spreken, kan soms spannend zijn. Maar door als begeleider de eerste stappen te zetten en ouders vriendelijk te benaderen vanuit een nieuwsgierige houding, geef je hun het vertrouwen dat hun vragen en ervaringen belangrijk zijn.

LISANDRE BERGERON-MORIN
onderzoeker en
projectmedewerker VBJK

BRECHT PELEMAN
onderzoeker en
projectmedewerker VBJK

De deur openzetten om gezinnen in kwetsbare situaties te versterken

Ouvrir la porte vers un plus grand pouvoir d'agir des familles en situation de vulnérabilité

Kinderopvang Les P'tits Bouts du Monde van Form'Anim vzw werd in 2007 opgericht. Het is gelegen in Seraing, in het hart van een multiculturele wijk met een sterke sociale mix. Aanvankelijk was het een inloophuis dat kinderen van alleenstaande moeders een veilige opvangplek bood, terwijl de moeders Franse les volgden of een inburgeringsproces doorliepen. In 2017 werd het een kinderopvang en heeft nu 28 voltijdse kindplaatsen waarvan er ongeveer vijftig kinderen van 0 tot 3 jaar gebruik van maken. Er is een nauwe samenwerking met Anim'Mômes, een ontmoetingsplaats voor kinderen en ouders (Lieu de Rencontre Enfants-Parents – LREP). Een interculturele aanpak en continuïteit zorgen dagelijks voor een warm onthaal voor de ouders en hun kinderen. Deze samenwerking ondersteunt kinderen en hun families, zodat ze hun vleugels kunnen uitslaan. Sarah Steffens, pedagogisch codirecteur van Form'Anim vzw, vertelt over dit project.

tekst
ANNE FRANÇOISE DUSART
foto's
SARAH STEFFENS
EN CAROLINE BOUDRY
organisatie
LES P'TITS BOUTS DU
MONDE (FORM'ANIM VZW),
SERAING

Een multidimensionaal project om gezinnen en kinderen te ondersteunen

‘We willen de emancipatie van individuen en gezinnen door hen te empoweren’, legt Sarah uit. ‘We weten dat de daadkracht van nieuwkomers verdwijnt bij hun aankomst in België. Dat wordt in de hand gewerkt tijdens hun integratieproces doordat ze, na de reeds ervaren trauma’s, vaak geconfronteerd worden met gesloten deuren, vooroordelen, discriminatie en helaas ook machtsmisbruik. Het is dan niet ongevoel dat je je afsluit, zelfs als je erg gemotiveerd bent om in te burgeren. Bij Form’Anim werken we op verschillende plaatsen aan de sensibilisering van het belang om integratie te zien als een tweerichtingsbeweging: individuen en gezinnen zijn gemotiveerd om bijvoorbeeld de taal en sociale gebruiken aan te leren, maar de samenleving moet ook openstaan voor integratie en dit vertalen naar concrete maatregelen. Dat is nog lang niet het geval. We begeleiden gezinnen op deze reis door zoveel mogelijk obstakels uit de weg te ruimen, door hen aan te moedigen, door grenzen te verleggen en hen hierbij te ondersteunen.’ De kinderopvang en de ontmoetingsplaats bieden ouders die kans. ‘We hebben de werking van de kinderopvang en de ontmoetingsplaats herzien’, vervolgt Sarah. ‘Bijvoorbeeld door de openingstijden van de ontmoetingsruimte te verlengen, waardoor we gezinnen nog beter kunnen ondersteunen.’

Op zoek naar de juiste tijd, de juiste plek en de juiste woorden om gezinnen te ontmoeten

‘We willen ouders ondersteunen – en in het bijzonder de moeders – bij het uittekenen van hun toekomst-

plannen. We zorgen ervoor dat ze stappen zetten naar een sociale, financiële en professionele autonomie, en beogen daarmee hun persoonlijke ontwikkeling te versterken. Om dat te realiseren is het essentieel dat ze hun kind met de nodige gemoedsrust aan de kinderopvang toevertrouwen. En dat is niet altijd vanzelfsprekend’, zegt Sarah. ‘Veel moeders aarzelen, omdat ze nog steeds het idee hebben dat je kind toevertrouwen aan iemand die je niet kent, betekent dat je je kind in de steek laat, en dus een slechte moeder bent. Terwijl het in werkelijkheid net het tegenovergestelde is, want je kind toevertrouwen aan een opvang betekent dat je het laat opgroeien in relatie met anderen. We benoemden eerder al de voordelen van de kinderopvang, en de link met de situatie waarin een ouder zich bevindt. Zo kan het ‘gebruik’ van kinderopvang de transitie naar school ondersteunen, denk bijvoorbeeld aan kinderen die thuis een andere taal dan het Frans horen. Het geeft kinderen ook de kans om vroeg te socialiseren. Maar het heeft weinig zin om die argumenten te delen met een ouder van een kind van 6 maand of een jaar oud, want het is niet het *juiste* moment of het zijn niet de *juiste* woorden die hen gaan overtuigen. Wat ik hen wel kan vertellen, is dat we hier een tuin hebben, dat het kind in het gras kan spelen, kan deelnemen aan activiteiten of kan genieten van de frisse lucht. Zo’n argumenten overtuigen gezinnen die vaak in zeer kleine appartementen wonen.’

‘De ontmoetingsplaats (LREP) is op zichzelf al ondersteunend voor ouders en kinderen, maar het is ook een plek waar ouders elkaar ontmoeten, relaties aangaan en elkaar versterken’, vervolgt Sarah. ‘Om verschillende redenen is het ook een belangrijke toegangspoort naar de kinderopvang. Er zijn geen drempels om naar de ontmoetingsmomenten te komen: geen registratie, gratis deelname, je komt wanneer je wilt, je hoeft je niet vooraf in te schrijven ... Omdat de ontmoetingsplaats zich op dezelfde locatie als het kinderdagverblijf bevindt, kunnen ouders de locatie en meteen ook het team leren kennen. Er is ook altijd een kinderbegeleider uit het kinderdagverblijf aanwezig tijdens de ontmoetingsmomenten. Hierdoor groeit het vertrouwen in de kinderopvang. Gebruikmaken van kinderopvang biedt ouders kansen, maar we zetten ze niet onder tijdsdruk. Zonder de voorafgaande momenten in de ontmoetingsruimte, zouden sommige gezinnen nooit de stap zetten naar kinderopvang. Maar evengoed andersom, want er zijn ook ouders die voor allerlei andere vormen van ondersteuning naar Form’Anim komen. Het kan bijvoorbeeld zijn dat wanneer een gezin met een vraag komt over een gesprek met het CLB over een van hun oudere kinderen, wij de ouders kunnen informeren over ons aanbod voor hun jongere kinderen.’

‘Het feit dat we bij Form’Anim een veelheid aan verschillende diensten aanbieden, maakt ons sterk. Het

‘Het is essentieel dat ouders hun kind met de nodige gemoedsrust aan de kinderopvang kunnen toevertrouwen’

opent zoveel deuren om gezinnen uit te nodigen in de ontmoetingsruimte of de kinderopvang. We grijpen altijd naar aanknopingspunten die inspelen op de noden van gezinnen op dat moment. We werken outreachend en op vraag van de gezinnen, en dat is superbelangrijk. Als er minder drempels zijn, dan komt de motivatie bij gezinnen vanzelf en zijn ze meer betrokken.’

Een interculturele aanpak die zorgt voor continuïteit en vertrouwen

De gezinnen die gebruikmaken van de opvang hebben vaak veel te lijden gehad en worden nu geconfronteerd met institutionele discriminatie. Velen van hen lopen daardoor verloren. ‘Bij Form’Anim’, legt Sarah uit, ‘is onze aanpak intercultureel. Dat houdt in dat we niet proberen om een bepaald model op te leggen, wel integendeel, we gaan ervoor zorgen dat de culturele achtergrond van individuen en gezinnen behouden blijft. Wij geven ook nooit het advies om thuis Frans te praten. In de opvang laten we onze werking inspireren door de manier waarop ouders met hun kinderen omgaan.. Ik denk bijvoorbeeld aan samen slapen of het kind op je rug dragen, aan de manier waarop ouders met hun kind communiceren... Tijdens de wenperiode bespreken de begeleiders met de ouders wat ze met hun kind doen, zodat er een vertrouwensband ontstaat.’

Sarah vervolgt: ‘We luisteren eerst naar hoe ouders thuis omgaan met hun kind, zodat het een warme transitie kan maken van thuis naar de opvang. Kinderbegeleiders dragen bijvoorbeeld baby’s in een draagdoek op hun rug, net zoals de ouders dat doen. De begeleiders doen dit zolang het kind dat nodig heeft om zich veilig en zelfverzekerd te voelen. Omgekeerd, wanneer ouders naar ons komen met een vraag, gaan we hun nooit dingen vragen of handelingen opleggen die ze thuis moeten uitvoeren. Wel gaan we in overleg handvatten aanreiken waar ze voeling mee hebben en die ze in hun dagelijkse leven willen integreren. Naast de culturele verschillen gaan we ook geregeld de gelijkenissen belichten in onze manier van zijn en doen. Dat zorgt voor verbinding en toont dat er plaats is voor elke cultuur in de opvang, wat er dan weer voor zorgt dat er wederzijds ver-

trouwen groeit. Dit laatste is essentieel, zodat ouders en kinderen zich in de opvang welkom en betrokken voelen en we samen instaan voor de opvoeding van hun kind.’

Het vertrouwen van gezinnen is fragiel. ‘We gaan een ouder nooit een schuldgevoel geven of hun opvoedingsvaardigheden in twijfel trekken’, benadrukt Sarah. ‘Als een ouder bijvoorbeeld vergeet luiers mee te brengen, dan gaan we luisteren en het probleem proberen begrijpen. Als het een financiële kwestie is, dan kunnen we dit doorgeven aan andere organisaties die ondersteuning kunnen bieden. Als het een tijdsprobleem is, dan kunnen we met de ouder nadenken over de organisatie van de ochtend, kijken hoe het verloopt en samen nadenken over een andere aanpak. We zoeken naar praktische oplossingen, rekening houdend met de noden en behoeften van gezinnen.’

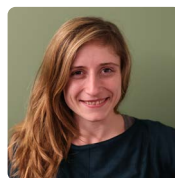
Een multicultureel team

‘Ook ons team weerspiegelt diversiteit. Dat toont aan gezinnen dat de interculturele dimensie aanwezig is in ons pedagogisch denken én handelen. Het team draagt als het ware de interculturele waarden naar buiten. Het gebeurt dus weleens dat we elkaar niet begrijpen. We hebben ook niet altijd dezelfde omgangsvormen. Dan gaan we dat in team bespreken, coördineren en bijsturen. Dat is al een eerste héél leerrijke ervaring die we meenemen in de contacten met gezinnen, waardoor we hen met nóg meer openheid kunnen verwelkomen.’

Ouderschap weer centraal stellen

‘De gezinnen die we verwelkomen, kunnen moeilijkheden ervaren op verschillende levensdomeinen: niet alleen omwille van hun status van mensen met een migratieachtergrond, maar ook door onzekerheid, isolement en verloren lopen’, zegt Sarah. Opvoedingsondersteuning is vaak slechts een secundaire behoefte voor deze gezinnen, omdat ze al problemen hebben om aan de primaire behoeften te voldoen: denk maar aan huisvesting, voeding, kleding ... Dankzij de veelzijdige dienstverlening aan gezinnen bij Form’Anim plaatsen we het ouderschap terug als een centraal element binnen hun zorgen. Wij zijn er dan ook van overtuigd dat het verbeteren van de gezinsdynamiek een impact heeft op alle aspecten van het gezinsleven.’

Meer via www.formanim.be

SARAH STEFFENS
medewerker Les P’tits Bouts du Monde
(Form’Anim vzw), Seraing

Bruggenbouwers

Bâtisseurs de ponts

tekst en foto's
LISANDRE BERGERON-MORIN
EN CAROLINE BOUDRY

organisatie
KOALA-CONNECT (KDV
HET HUMMELHOF EN DOMO
HASPENGOUW), SINT-TRUIDEN

‘Het is eerst en vooral een spel- en ontmoetingsmoment’, benadrukken Laura Knapen, Ahlam Abdelaziz en Stefanie Jossa, die samen vormgeven aan het KOALA-CONNECT-initiatief¹ in Sint-Truiden en dit vanuit een partnerschap tussen DOMO Haspengouw en kinderdagverblijf Het Hummelhof. Zij willen de drempels naar hun spel- en ontmoetingsmomenten zo laag mogelijk houden voor de ouders, zodat ouders ‘gewoon eens langs kunnen komen’. Maar als ze praten over hun project, dan begrijp je al snel dat zo’n plek véél meer omhelst dan enkel ‘spelen en ontmoeten’!

Een brug tussen ouders

‘We merkten dat de ouders heel veel vragen hebben over het *ouder-zijn*, legt Laura uit. Ze hebben vragen over opvoeding, het ouderschap, de ontwikkeling van hun kind, de cultuur en taal in België, over hoe de kinderopvang en schoolsystemen in België werken, over officiële documenten en procedures, maar ook bijvoorbeeld over privé zaken. Laura en Ahlam creëren een ruimte waar diverse vragen gesteld kunnen worden. ‘De openheid voor vragen en de veilige omgeving die we bieden aan de gezinnen en hun kinderen is wel het allerbelangrijkste wat we hun kunnen bieden’, vertelt Laura verder. ‘In de eerste plaats *luisteren* we

— 'Ouders hebben vragen over opvoeding, het ouderschap, de ontwikkeling van hun kind, de cultuur en taal in België ...' —

naar ouders, dus we geven hun niet onmiddellijk een antwoord, adviezen of tips. We zijn oprecht geïnteresseerd in alles wat ze doen. We ondersteunen het gesprek met heel wat vragen: "Oké en werkt dat? Werkt dat niet? Wat heb je nog geprobeerd?". Wij wijzen hier ook niemand met de vinger', beklemtoont Laura. 'Ouders, meestal mama's maar af en toe ook papa's, praten met elkaar. Er is zo'n verscheidenheid tussen ouders! Ze geven elkaar soms tips, steunen elkaar en stellen elkaar vragen: "Je bent goed bezig!", "Hoe gaat dit bij jou? Hoe doe jij dat?". Laura en Ahlam hebben zelfs een doosje met eenvoudige vragen en stellingen om gesprekken op gang te brengen. Ahlam zegt: 'Dat lijkt een kunstmatige methodiek, maar als je als ouder wat verlegen bent of je praat minder vlot Nederlands, dan kan deze methodiek je ondersteunen om iets over jezelf of over je kind te vertellen. Die vragen en quotes verbinden ouders.'

Een brug tussen talen en culturen

'De gezinnen die naar de wekelijkse ontmoetingsmomenten komen, hebben vaak een verschillende taal en etnisch-culturele achtergrond. Sommige ouders wonen nog maar net in België. Ahlam krijgt van die nieuwkomers, vanuit haar eigen migratieverhaal, al snel de rol van brugfiguur toebedeeld. 'Toen ik naar België kwam, ben ik ook naar zo'n ontmoetingsmomenten gegaan', getuigt Ahlam. 'Je hebt je land achtergelaten, vaak met complexe problemen, je voelt je gebroken en eenzaam. Soms heb je zelfs geen zin in contacten met mensen, tot je een leuke groep ontmoet waarin je steun krijgt. Je wordt dan beetje bij beetje zelfzekerder, je kijkt vooruit, je wil iets nieuws leren en de kans krijgen om iets te betekenen voor mensen. Zelf heb ik, dankzij deze ontmoetingsmomenten, een opleiding Kinderbegeleider gevolgd en nu ondersteun ik ouders in hun ouderrol.' De getuigenis van Ahlam biedt ook perspectieven voor ouders die zich herkennen in haar parcours.

Ahlam praat meerdere talen. Dat helpt om de communicatiedrempel weg te nemen. Maar Ahlam biedt ouders ook een veilige experimenteerruimte en een plek waar ze voor het eerst in contact komen met het Nederlands. 'Ouders kennen voldoende woorden, maar durven niet te praten. Ik moedig hen aan: "Wauw ... amai chapeau! Je bent nog niet lang in België en je hebt al een rijke woordenschat", "Durf te praten, blijft de boodschap!" ... Ik maak zelf ook nog steeds fouten, maar ik durf!', beklemtoont Ahlam.

Een brug van de ontmoetingsplaats naar de kinderopvang

'Ik ben een begeleider in de ontmoetingsplaats KOALA-CONNECT én in de groepsopvang De Hummeltjes', vertelt Ahlam. 'Voor ouders is de stap naar de kinderopvang dan wat kleiner', legt Ahlam uit omtrent haar dubbele rol. Haar aanwezigheid in beide organisaties ondersteunt het uitbouwen van een vertrouwensrelatie tussen ouder(s), kind en begeleiders. 'Momenteel zijn er drie gezinnen die vanuit de KOALA-groep de stap zetten naar de kinderopvang', verduidelijkt Stefanie Jossa, leidinggevende van Het Hummelhof. 'Deze ouders en kinderen kennen Ahlam. Dat is een meerwaarde voor de ouders én voor de opvang. Ahlam is tijdens de wenmomenten van die ouders aanwezig'. Ahlam vertelt hoe ze vanmorgen de rol als vertrouwenspersoon voor de mama opnam: 'Ik was de verbindingspersoon tussen de mama en de kinderbegeleiders van de leefgroep die zullen instaan voor de opvang van haar dochter. Ik hielp haar bij het formuleren van haar wensen en de ervaringen met haar kind aan mijn collega's. En zo ontstond er een (warm) gesprek'. De rol van Ahlam is bij dit wenen heel belangrijk, en deze aanpak geeft stof tot discussie met het team. Dit verbreedt hun inzicht en toont het belang van de wenperiode. 'Oorspronkelijk lag de focus op: *het kind went aan de nieuwe omgeving*, maar nu geven wij ook belang aan *hoe we de ouders ontvangen*', zegt Stefanie. Dat vormt de eerste stap naar het bouwen van een vertrouwensrelatie.

Een brug van de ontmoetingsplaats naar de samenleving

'Als medewerkers in deze KOALA-ontmoetingsplek nemen wij ook vaak rechtstreeks contact op met gezinnen met jonge kinderen, maar onze lokale partners blijven de belangrijkste doorverwijzers', vertelt Laura. 'Toen ik startte met mijn job in de ontmoetingsplek kende ik de lokale partners niet, maar daar kwam snel verandering in. Nu komen ouders naar onze ontmoetingsactiviteiten via mond-tot-mond-reclame, maar worden ook doorverwezen via onze partners. Nu we de diensten beter kennen, is een telefoontje vaak voldoende om een ouder te helpen of door te verwijzen naar de juiste dienst. En soms, Stefanie herkent het belang en de kracht van deze

—
 ‘Je hebt je land achtergelaten,
 vaak met complexe problemen,
 je voelt je gebroken en
 eenzaam ... tot je een leuke
 groep ontmoet waarin je steun
 krijgt’
 —

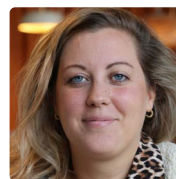
samenwerking. Door actief samen te werken binnen KOALA-CONNECT bundelen we de lokale noden. De medewerkers wachten niet langer af tot ouders bij hen komen, maar zetten nu zelf stappen naar de ouders. ‘We kijken breder dan onze eigen werking’, voegt Stefanie hieraan toe.

Een brug tussen kinderen en ouders

Deelname aan de spel- en ontmoetingsmomenten is vrijblijvend. Gezinnen komen langs, omdat ze dat wensen. ‘Ze komen naar hier voor de sociale contacten of om even op adem te komen, om uit de eenzaamheid te treden of om in een vertrouwde omgeving hun Nederlands te verfijnen ... maar ouders komen vooral voor de leuke momenten die ze beleven met hun kind’, vertelt Ahlam. ‘Een papa die voor de eerste keer naar een ontmoetingsmoment kwam, vertelde me dat hij het fijn vond om hier te zijn. Zijn vrouw was gaan werken en hier speelde hij buiten samen met zijn kind. Hij vond het ook heel fijn om anderen te ontmoeten. Hij nam afscheid met de woorden: «Volgende week kom ik terug!»’

Meer via www.hummeltjes.be

1 Dit KOALA-CONNECT-initiatief is gegroeid vanuit de inspiratie van de andere KOALA-netwerken, die al meer dan zes jaar draaien in Vlaanderen. Meer info via de website van agentschap Opgroeien: www.opgroeien.be

LAURA KNAPEN
 medewerker KOALA-CONNECT,
 Sint-Truiden

AHLAM ABDELAZIZ
 medewerker KOALA-CONNECT,
 Sint-Truiden

STEFANIE JOSSA
 verantwoordelijke kinderdagverblijf
 Het Hummelhof, Sint-Truiden

Pause-Parent: een kans voor ouders en kinderen om hun leven weer op te bouwen

Pause-parent : par la bienveillance, aider parents et enfants à se reconstruire

Malmedy ligt aan de rand van de Hoge Venen. Gebaseerd op een interview met Mary Hermann (projectcoördinator) maken we er kennis met het prachtige project van La Grande Maison. Dat is een ecocentrum voor expressie en creativiteit. De ontmoeting tussen heel verschillende mensen uit een sociale diversiteit met creativiteit en een gevoeligheid voor respect voor het milieu, zijn enkele van de vele ingrediënten die je in La Grande Maison zal vinden. Op deze buitengewone plek worden een indrukwekkend aantal activiteiten – vaak artistieke – georganiseerd voor een divers publiek. Zo is de donderdag gewijd aan volwassenen – soms in een maatschappelijke kwetsbaarheid – en dit in samenwerking met verschillende organisaties zoals het OCMW (CPAS in het Frans) of bijvoorbeeld een opvanghuis voor vrouwen die het slachtoffer zijn van huiselijk en intrafamiliaal geweld.

tekst
JOËLLE MOTTINT
foto's
LA GRANDE MAISON
organisatie
LA GRANDE MAISON

Het team van La Grande Maison realiseerde zich echter dat sommige ouders op donderdagen niet konden deelnemen aan de activiteiten, omdat er geen opvang was voor jonge kinderen van nul tot drie jaar. Het is uit deze reflectie dat het Pause-Parent-project (Pauze voor Ouders-project) is ontstaan: ouders nemen deel aan een workshop met andere volwassenen, terwijl kinderen genieten van spelletjes en activiteiten in een kinderruimte. Maar Pause-Parent is snel veel meer geworden dan louter een enkel plek voor kinderen waar ouders kunnen deelnemen aan workshops. Het project heeft verschillende positieve effecten voor zowel ouders als voor kinderen.

Een positieve ervaring voor kinderen

Gemiddeld zijn er elke donderdag zeven kinderen aanwezig. Het zijn niet altijd dezelfde kinderen, maar we tellen in totaal een dertigtal kinderen dat regelmatig aanwezig is.

Mary Hermann, coördinator van La Grande Maison, legt uit: 'Er zijn heel wat kinderen die zich onmiddellijk goed voelen bij ons, maar er zijn ook kinderen die meer begeleiding nodig hebben. We hebben bij hen mooie veranderingen gezien: kinderen voelen zich goed in ruimtes die afgestemd zijn op hun interesses. We zien dat kinderen hier evolueren naar *samenspelen* en zo relaties uitbouwen.'

Onze ruimte geeft ook een plek aan ouders. Ze krijgen er de tijd om zich samen met hun kind comfortabel te voelen, maar ook om te observeren hoe hun kind

—
'We zien dat kinderen hier evolueren naar *samenspelen* en zo relaties uitbouwen'
—

speelt. Daarna nemen ze tijd voor zichzelf, samen met de andere volwassenen. 'In het begin zijn ouders vaak lange tijd, of zelfs de hele ochtend, aanwezig in de kinderruimte. Dat mag natuurlijk ook! ', voegt Mary eraan toe.

Tijd voor jezelf nemen als je ouder bent

Tijd nemen voor jezelf zonder je kind, betekent tijdelijk uit elkaar gaan. En dat is niet altijd eenvoudig of gemakkelijk. 'Sommige ouders ervaren dit als *hun kind verlaten*. Het is voor hen heel moeilijk om hun kind toe te vertrouwen aan Laura, de begeleider van de groep kinderen. Daarom wordt dat uiteengaan met zorg opgebouwd, iets wat vaak enkele weken duurt. Dat betekent niet dat de ouder de hele tijd in de ruimte van de kinderen doorbrengt, maar wel heen en weer schippert. Die tijdelijke scheiding zal steeds minder moeilijk worden', legt Mary uit.

'Na een drietal weken zien we dat de ouders zich steeds meer vertrouwd voelen met de andere volwassenen, en vooral ook voelen dat hun kind tevreden is. Staps-gewijs staat de ouder zichzelf toe om steeds iets verder weg te gaan en hun kind alleen te laten bij de begeleider'. Concreet betekent dit dat ouders ergens in de ruimte zitten te praten, maar hun kind dat op ontdekking gaat, wel nog kunnen observeren. Ouders zetten dus geleidelijk aan een stap terug uit de kinderruimte. 'In het begin daarentegen is de ouder meer verbonden met zijn kind en begeleidt die het bij álles wat het doet.'

'Laura moedigt soms een ouder aan om deel te nemen aan een workshop. Het warme onthaal voor elke nieuwe ouder zorgt ervoor dat die zich welkom en goed voelt. De ouders genieten van de uitgebreide rondleiding door La Grande Maison, waardoor ze te weten komen waar ze de kopjes, lepels, borden ... kunnen vinden. Zo voelt iedereen zich héél snel thuis. Je thuis voelen is het doel van La Grande Maison. Het moet een 'warme' ruimte zijn waar volwassenen en kinderen elkaar ontmoeten en écht samen zijn ... net zoals thuis.'

Om de twee weken is er ook een ouder-kindworkshop. Dat is een workshop van verankering, van hechting

tussen de ouder en het kind, aan de hand van verschillende methodieken zoals bijvoorbeeld zelf speeldeeg leren maken en het samen exploreren van allerlei spelletjes die je met dat speeldeeg kan doen. Het zijn kleine momenten die ouders en kinderen samen beleven. Ouders kiezen zelf of ze willen meedoen. Deelname is vrij.

Een positieve ervaring voor ouders

‘Onder de ouders die naar La Grande Maison komen, zijn er ook ouders met een maatschappelijke kwetsbaarheid. Ze sluiten zich vaak op in gewoontes die ze moeilijk kunnen doorbreken. Het is door het welbevinden van het kind dat de ouder zich beetje bij beetje opnieuw ontdekt. Doordat ouders zien dat hun kind zich goed voelt, voelen ze zich meer zelfverzekerd’, legt Maria uit.

Pause-Parent stelt ouders in staat om deel te nemen aan sociale integratieactiviteiten. De meeste van deze ouders zitten inderdaad in sociaal isolement, en thuis vastzitten met een peuter draagt bij aan dit probleem. Het welbevinden van de kinderen in Pause-Parent heeft ouders vertrouwen gegeven om naar de kinderopvang en school te gaan. ‘Sommige ouders vrezen inderdaad dat hun kind op sociaal vlak disfunctioneel is’, merkt Mary op. ‘Ze hebben soms angsten die niet in verhouding staan tot de vaak banale uitdagingen waar een kind van deze leeftijd voor staat’, vervolgt Mary. In La Grande Maison brengen ouders tijd door met andere ouders, kunnen ze hun problemen met elkaar bespreken, zien ze de kinderen van andere ouders ... waardoor ze beter kunnen relativeren wat ze zien en ervaren bij hun kinderen. Ze kunnen er ook nog eens met ons team over praten. Die positieve feedback en de warme contacten helpen bij het herontdekken van hun rol als ouder.

Vaak voelen ouders zich na een paar maanden meer zelfverzekerd om naar een kinderopvang of naar school te gaan. Laura vergezelt geregeld ouders tijdens de opendeurdagen en motiveert hen om de specifieke vragen waar ze mee zitten, te stellen. Andere ouders worden doorverwezen naar een kinderopvang op maat van de ouder en het kind. Het kan zijn dat een ouder nood heeft aan opvang voor slechts een dag in de week, wat de zoektocht vaak bemoeilijkt. Laura weet ondertussen welke opvangvoorzieningen er in Malmedy en omgeving zijn, die aan die specifieke vragen kunnen beantwoorden. ‘Er is veel wederzijdse hulp en goedhartigheid in onze buurt’, verzekert Laura.

Door de positieve ervaringen met de opvang hebben ouders meer zelfvertrouwen om de stap naar school te zetten. ‘Sommige ouders hebben de indruk dat hun kind het niet zal redden. Ze hebben het gevoel dat het voor hen moeilijker zal zijn dan dat ze hun

kind gewoon thuis houden’, zegt Mary. Deze verandering, door het gevoel van *erbij te horen*, wordt beetje bij beetje opgebouwd onder begeleiding van zorgzame volwassenen en vooral ook door die positieve ervaringen.

Ouders bereik je met verschillende strategieën

Partnerschappen zijn essentieel om gezinnen in een maatschappelijke kwetsbaarheid te bereiken. Zo werden er in verschillende scholen in de regio flyers uitgedeeld. Het OCMW hielp het team om de flyer zo begrijpelijk mogelijk te maken. Daarnaast wordt er in de wachtzaal van het OCMW een korte film vertoond – heel eenvoudig, heel mooi, met een paar woorden en vooral veel foto’s – die een beeld geeft van de activiteiten binnen La Grande Maison. Dit heeft letterlijk de deur opengezet om nieuwe gezinnen te verwelkomen.

Een onvoorwaardelijke ‘welkom’

Er zijn geen voorwaarden om naar de Pause-Parent te komen. Het is een laagdrempelig onthaal: je hoeft je als ouder niet te registreren, het is gratis, je hoeft geen afwezigheden te melden en iedereen is er welkom. Sinds het team die drempels heeft verlaagd, merken de medewerkers dat ouders veel meer ontspannen zijn en zich minder ‘beoordeeld’ voelen. De laagdrempeligheid heeft absoluut een positief effect.

Meer via www.lagrandemaisonmdy.be

MARY HERMAN
projectcoördinator
La Grande Maison

Kinderopvang, een plek voor alle kinderen en ouders

Les milieux d'accueil de la petite enfance, une place pour tous les enfants et parents

Kinderopvang biedt kinderen rijke en gevarieerde ontplooiingskansen. Het is een plek waar ontdekken, groeien en het ontwikkelen van sociale relaties centraal staan. In de opvang voelt elk kind, elke ouder en elke medewerker zich thuis. Kinderopvang met een sociaal engagement draagt bij tot het realiseren van gelijke kansen voor kinderen. Maar bereik je wel álle gezinnen? An Derijck, leidinggevende, merkt dat ze de maatschappelijk kwetsbare gezinnen niet gemakkelijk bereiken. Samen met Nancy Keuren, coördinator armoedebestrijding Stad Beringen, zetten ze zich met het hele team in om Kinderdagverblijf Bambi toegankelijker te maken voor iedereen.

tekst en foto's
LISANDRE BERGERON-MORIN
EN CAROLINE BOUDRY
organisatie
KINDERDAGVERBLIJF BAMBI,
OCMW BERINGEN

‘Bambi ligt in een wijk buiten het centrum en is moeilijk te bereiken met het openbaar vervoer’

Toegankelijke kinderopvang

‘Bambi, is een gesubsidieerde groepsopvang voor 0-3-jarigen, met als gevolg dat de ouderbijdragen bepaald worden volgens het gezinsinkomen. We merken dat het voor gezinnen in een maatschappelijke kwetsbaarheid niet vanzelfsprekend is om de weg naar onze kinderopvang te vinden’, zegt An.

‘Een eerste drempel die gewijzigd werd is de fysieke toegankelijkheid’, zegt An. ‘Bambi bevindt zich in Paal, een deelgemeente van Beringen. Het ligt in een wijk buiten het centrum en is bovendien moeilijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Er zijn geen winkels of scholen in de buurt, dus gezinnen wandelen niet ‘toevallig’ eens voorbij. We namen Petra Verbraeken, ervaringsdeskundige in armoede, in dienst om te werken aan toegankelijkheid en om te netwerken met lokale partners die contact hebben met gezinnen met jonge kinderen of met gezinnen waar een baby op komst is. Zij stapte naar deze partners om de visie en werking van Bambi toe te lichten en hen uit te nodigen voor een bezoek aan de opvang. Petra ging onder meer op bezoek bij het Inloophuis, het Huis van het Kind, het OCMW, verschillende scholen en het KOALA-project in Beringen. Het KOALA-project is een ontmoetingsplek voor ouders met jonge kinderen, en is dus een belangrijke partner.’

Een open communicatie

‘We willen een warm nest zijn voor kinderen, ouders en medewerkers’, legt An uit. ‘Samen met De Pomerans vzw¹ maakten we een analyse van onze eerste gesprekken met ouders. Het eerste kennismakingsgesprek met ouders is heel belangrijk en bepaalt of ze de stap zetten en hun kind inschrijven. Het is een soort van ‘intakegesprek’ waarbij heel persoonlijke vragen

aan bod komen. Die eerste contacten zijn cruciaal voor het creëren van een vertrouwensrelatie tussen het gezin en de opvang. Die gesprekken vinden plaats in mijn kantoor. Medewerkers lopen hier gemakkelijk in en uit. Een medewerker van De Pomerans merkte op dat dit komen en gaan van collega’s het private karakter van zo’n eerste gesprek stoort. Ze vertelde ons ook dat onze ‘communicatiestijl’ soms te expliciet of te betuttelend is, omdat we alles tot in de kleinste details uitleggen, want we willen dat ouders ons goed begrijpen. We tonen bijvoorbeeld hoe de schuifdeur werkt waarop een ouder zei: “Ik weet wel hoe een schuifdeur werkt”, lacht An. ‘We scoorden wel goed op de manier waarop we respectvol de administratieve gegevens met ouders doornamen. We praten altijd open en zonder oordeel. Door de samenwerking met ervaringsdeskundigen ontdekten we dat we tijdens die eerste contacten vooral aandacht gaven aan de noden van het gezin (vragen ze een voltijdse opvang of een opvang voor 2 of 3 dagen?).’

Lokale netwerken

‘Binnen Stad Beringen, en dus ook binnen de deelgemeente Paal, werken we met een armoedetoets om beleidsbeslissingen te screenen op de impact voor mensen in armoede. Zo willen we vermijden dat bestaande en/of nieuwe beslissingen negatieve invloed hebben op gezinnen. Stad Beringen deed een armoedetoets op het lokale mobiliteitsplan, en vanuit Bambi werd de moeilijke bereikbaarheid van het kinderdagverblijf gesignaleerd. Dit is een van de voorbeelden waarbij we verbinding maken met acties binnen andere beleidsdomeinen. We werken transversaal om armoede te bestrijden’, haalt Nancy aan. ‘Als armoedebestrijding een beleidskeuze is van Paal en Beringen, dan wil ik zeker de sociale en pedagogische functie van kinderopvang op de agenda van het lokaal overleg plaatsen. We werken nu samen met het buurtwerk en we zijn aanwezig in het inloophuis. Dit huis is een plek waar alle inwoners terecht kunnen voor een gratis koffie of thee, maar we willen er vooral contacten en ontmoetingskansen creëren tussen zowel jonge als oudere mensen. Op die plek kan je ook terecht met veel vragen, dus ook met vragen over kinderopvang en een zorgzame buurt.’

Automatische toekenning van rechten

Bambi is een OCMW-kinderdagverblijf en kan een belangrijke rol spelen bij het toekennen van verlaagde tarieven. Communicatie over deze rechten-toekenning is hierbij belangrijk. Door in te zetten op de lokale samenwerking worden gezinnen sneller doorverwezen naar Bambi. Samen delen we de ambitie om de toegankelijkheid van kinderopvang te verhogen en om helderder te informeren over de ouderbijdragen of de pedagogische en sociale kansen voor kinderen en gezinnen.

Valkuilen en struikelblokken

“We nodigen alle ouders uit, maar we weten dat we niet álle ouders bereiken”

‘We organiseren regelmatig ouderactiviteiten. Wij nodigen alle ouders uit’, vertelt An. ‘Maar we weten dat we niet álle ouders bereiken’. Petra haalde aan dat niet alle ouders zich veilig voelen om deel te nemen aan deze activiteiten, omdat gezinnen in een maatschappelijke kwetsbaarheid soms ervaren dat ze wat ‘anders’ zijn.

Nu weten we dat een geslaagde ouderactiviteit start bij de dagelijkse informele contacten met elke ouder. Een goedemorgen, een informele babbelen, een schouderklopje ... liggen hierbij aan de basis van een goede ouderwerking.

“We weten het niet beter”

‘Vroeger gaven we ouders vooral informatie over opvoeding. Nu zetten we in op de wederzijdse communicatie tussen ouders en medewerkers van Bambi. We waarderen en erkennen ouders in hun ouderrol, want zij kennen hun kind het best. We doen dit door naar hun ervaringen te vragen, want we hebben de neiging om het beter te weten, terwijl ouders hun kind het best kennen. Wij zijn dus partners in het opvoedingsproces. Relaties versterk je ook door *samen iets te doen*’, vertelt An. ‘We spreken ouders individueel aan om eens een handje toe te steken bij bijvoorbeeld het ordenen van de kleertjes in onze ruilkast. Zit er iets tussen dat past voor hun baby of peuter? We werken op maat en luisteren naar de noden van de ouders. Zorgzaam omgaan en een vertrouwensrelatie uitbouwen met de ouders staan centraal. Het is dan ook nodig dat het hele team de visie ondersteunt en dat we allemaal bewust zijn van onze eigen culturele onwetendheid’, verklaart An. ‘Durven kritisch nadenken over de dingen die we doen, en waarom en voor wie we iets doen, is een belangrijke ervaring die we meenemen in onze dagelijkse werking met ouders en kinderen.’

Meer via www.beringen.be

De Pomerans vzw is een vormingsorganisatie. Ze werken er samen met ervaringsdeskundigen in armoede en sociale uitsluiting en met vormingsmedewerkers uit sociale organisaties.

AN DERIJCK
verantwoordelijke kinderdagverblijf
Bambi, Beringen

NANCY KEUREN
coördinator armoedebestrijding,
Stad Beringen

Stappen voor toegankelijke kinderopvang:

- Hou lokaal voeling met de gezinnen.
- Zorg in de kinderopvang voor voldoende plaatsen voor gezinnen in een maatschappelijke kwetsbaarheid.
- Bekijk de mogelijkheden om de ‘verlaagde individuele tarieven’ in te zetten, zodat de kostprijs voor ouders geen belemmering meer is voor de toegang tot kinderopvang.
- Werk samen met lokale partners en vorm een netwerk dat zich inzet tegen armoede.
- Ondersteun professionaliseringstrajecten voor de begeleiders, zodat zij kwaliteitsvolle kinderopvang kunnen bieden aan kinderen en gezinnen.
- Werk preventief en outreachend. Veel mensen vinden de weg niet naar kinderopvang.
- Werk met brugfiguren, ervaringsdeskundigen, gezinscoaches ...

Gezinnen bereiken en ontmoeten in een park

Aller à la rencontre des familles dans un parc public

Les Marmotins is een ontmoetingsplaats (*LREP - Lieu de rencontre enfants-parents*) voor kinderen en ouders en bevindt zich in een wijk in Schaarbeek. Vier halve dagen per week zijn kinderen van nul tot vier jaar, onder begeleiding van een vertrouwenspersoon (meestal de ouder), er welkom. Deze activiteit is gratis en zonder registratie. Tijdens de openingsuren komen en vertrekken gezinnen wanneer ze dat willen. Het team bestaat uit zeven deeltijdse begeleiders die om de beurt in duo ter plaatse aanwezig zijn. De basisfilosofie is ontmoeting tussen kinderen, tussen volwassenen en tussen kinderen en volwassenen. Les Marmotins geeft gezinnen de kans om elkaar te ontmoeten, hun ervaringen te delen en om uit hun isolement te treden. Ze delen onder meer ouderschapszorgen zoals het slapen, het eten, de driftbuien ... Ouders nemen ook deel aan deze ontmoetingsmomenten om bijzondere ervaringen te beleven en uit te wisselen. Nieuw bij Les Marmotins zijn de ontmoetingsmomenten voor gezinnen in de speeltuin van het Josaphat-park. Marguerite en Céline, begeleiders bij Les Marmotins, verwelkomen er ouders en kinderen die op dat moment in het park zijn. Ze vertellen ons over deze buitengewone ervaring.

tekst
JOËLLE MOTTINT EN
ANNE-FRANÇOISE DUSART
foto's
LES MARMOTINS
Organisatie
LES MARMOTINS,
SCHAARBEEK

Vanwaar komt het idee om een ontmoetingsplek in een park te organiseren?

Céline: De ontmoetingsmomenten in het Josaphat-park in Schaarbeek zijn opgestart tijdens de lockdown, als gevolg van de COVID-19-pandemie. Het was in die periode de enige manier om de families te ontmoeten, zonder afspraak en zonder verplichting voor de gezinnen. In het park zijn het de Marmotins die de families bereiken, niet de families die naar de Marmotins komen. Na de lockdown reflecteerde het team over het wel of niet voortzetten van de ontmoetingsmomenten in het park. We twijfelden even, maar tijdens een studiedag deelden we onze ervaringen en dat motiveerde ons om het project 'in het park' verder te zetten, ook al is de lockdown achter de rug. We vonden het belangrijk om samen met het team na te denken over de manier waarop we verder wilden werken in dit project.

Marguerite: In tegenstelling tot het onthaal op onze vaste locatie waar ons uurrooster vastligt, zijn er voorwaarden verbonden aan de bezoeken in het park. Je moet rekening houden met het weer: als het regent, dan gaan er niet veel mensen naar het park, dus gaan we er niet heen. Op dinsdag- en donderdagmiddag is er een onthaal in Les Marmotins. Die blijft onze prioriteit. Maar bij mooi weer, en als we met vier begeleiders zijn, dan gaan we ook naar het park. In het park komen mensen niet enkel voor ons. Toch herkennen sommige gezinnen ons! Wij hebben hun kinderen zien opgroeien doorheen de jaren. In het park doen we hetzelfde werk als in onze ontmoetingsruimte. Maar binnen nemen we meer tijd om eerst te observeren en om gezinnen aan te spreken, want niet alle

ouders hebben nood aan een ontmoetingsmoment met andere gezinnen in het park. Als het kan, dan spelen we met de aanwezige kinderen of organiseren we een activiteit. Wij willen ook graag ouders met elkaar verbinden, maar dit is wat moeilijker als ze apart op een bankje zitten of wanneer ze druk in de weer zijn op hun smartphone. Als ouders in de buurt van de zandbak komen, dan is dat makkelijker. Moeders zeggen me vaak: «Als jullie er zijn, is het écht anders».

Kunnen die ontmoetingsmomenten in ieder park plaatsvinden?

Celine: Onze aanwezigheid in het Josaphatpark was goed doordacht. We hadden een speeltuin nodig die ons én de families een veilig en warm gevoel geeft. De speeltuin in het Josaphatpark is dan ook goed afgebakend door een haag.

En hoe doen jullie dat concreet? Jullie ontmoetingsruimte is uitgerust met spelletjes en zetels: verhuizen jullie alles naar het park?

Marguerite: We nemen zelf geen speelgoed mee naar het park. Als kinderen speelgoed meebrengen, dan zoeken we naar een manier om dat te delen met de andere kinderen, wat niet altijd gemakkelijk is. We gebruiken ook vaak natuurlijke materialen die het park te bieden heeft zoals kleine bladeren, takjes, houtschilders of zand. Creativiteit met natuurlijke materialen inspireert niet alleen ons, maar ook de kinderen en de ouders.

Celine: We nemen wel altijd onze vlag mee die normaal gezien aan de inkom van de ontmoetingsplaats staat. Met de vlag in het park tonen we onze identiteit en legitimeren we onze aanwezigheid. Op die manier begrijpen ouders wie we zijn en waarom we de kinderen aanspreken.

Marguerite: En dankzij die vlag kunnen zij ook op onze website belanden!

Als mensen naar jullie locatie komen, dan is dat specifiek voor de ontmoetingen. Voor gezinnen die naar het park gaan, is dat toch anders. Hoe zorgen jullie voor de juiste interactiemodus, nog meer dan in jullie ontmoetingsruimte?

Celine: Ik noem het de juiste nabijheid. In het park gaan we nog gevoeliger zijn in de manier waarop we ouders aanspreken. Als de ouder geen contact wil, dan respecteren we dat. Het is nog steeds een publieke ruimte. We moeten deze vaardigheid, in het aftoetsen in hoeverre een ouder wel of geen contact wil, nog meer ontwikkelen. Wij zoeken nog specifiek naar een warme manier om ouders en kinderen te ontmoeten. Dit is anders dan de contacten in de ontmoetingsruimtes, want daar kennen we de gezinnen beter.

Marguerite: In het park kunnen ouders die ons niet kennen soms wat achterdochtig zijn. Ze denken wel eens dat we er zijn om hen te 'controleren' of om hun vragen te stellen waarop ze liever niet antwoorden. Maar als ze zien dat we andere families kennen en dat we hun anonimiteit bewaren, dan gaat het beter. Net zoals in de ontmoetingsruimte is er de taalbarrière, maar die weten we te overbruggen. We spreken allemaal een beetje Engels of soms is er een andere ouder aanwezig die kan helpen met de vertaling. We communiceren vaak ook met gebaren en gezichtsuitdrukkingen. We slagen er altijd in om ons voldoende verstaanbaar te maken om met het kind te spelen en om met de ouder(s) te praten. Het is daarbij ook belangrijk dat we aanvoelen bij welke families we absoluut niet mogen aandringen. We zeggen hun uiteraard ook altijd dat deelnemen geen verplichting is.

Vaak ook is het totaal het tegenovergestelde: mensen die we nog nooit ontmoet hebben, kunnen ons plots in vertrouwen nemen. We hebben soms onverwachts ontroerende ontmoetingen. In onze ontmoetingsruimte gebeurt dat ook wel, maar daar weten mensen dat we er voor hen zijn. Terwijl ze in het park ons stukjes van hun leven toevertrouwen, gewoon omdat onze paden elkaar kruisen. Op bepaalde momenten zoals tijdens de coronapandemie, was het opmerkelijk hoeveel mensen nood hadden aan een

‘We gebruiken vaak de materialen die het park te bieden heeft zoals kleine bladeren, takjes, houtschilfers of zand’

babbel met ons, omdat ze geen uitgebreide familie of externe gesprekspartners meer hadden.

Celine: Het is heel belangrijk om te begeleiden in duo. Als een ouder ons in vertrouwen neemt, dan luistert de ene begeleider, terwijl de andere voor het kind zorgt. Het werken in duo maakt het ook mogelijk om met elkaar af te stemmen. Ik kan me niet voorstellen hoe ik het alleen zou doen.

Marguerite: We moeten absoluut met z'n tweeën zijn. Als je met een vraag of twijfel zit, dan kan je met je collega overleggen. Het werken in duo staat los van het aantal aanwezige gezinnen. Een blik of de steun van mijn collega is altijd een meerwaarde en vaak ook nodig.

Ontmoeten jullie in de ontmoetingsruimte dezelfde gezinnen als in het park?

Celine: De families zijn blij ons te zien, maar ze gaan de drukke straat niet oversteken om naar de ontmoetingsruimte te komen. En omgekeerd is het ook zo. We nodigen de gezinnen tijdens onze ontmoetingsmomenten uit om bij mooi weer ook eens naar het park te komen, maar die gezinnen blijven meestal naar de ontmoetingsruimte komen. De ontmoetingsplekken worden als het ware als 'aparte wijken' opgesplitst door de drukke straat. En zo zijn we er ons ook van bewust dat de aanwezigheid van Les Marmotins op beide locaties belangrijk is.

In dat opzicht zou het interessant zijn om de mogelijkheden te verkennen om ontmoetingsmomenten in andere openbare parken te organiseren om nóg andere gezinnen te bereiken.

Meer via www.marmotins.be

NOUR

Waarom vertrouwen sommige gezinnen hun kind niet toe aan de opvang?

Confier son enfant à un milieu d'accueil : pourquoi certaines familles ne le font-elles pas ?

Naar een kwaliteitsvolle kinderopvang gaan is – of zou dat althans moeten zijn – een onvoorwaardelijk recht voor *élk* kind, ongeacht de culturele-sociaaleconomische status van het gezin. Talrijke studies¹ hebben aangetoond dat gebruikmaken van kwaliteitsvolle kinderopvang een positieve impact kan hebben op verschillende domeinen, en zeker ook voor kinderen en gezinnen met een maatschappelijke kwetsbaarheid. Toch maken veel gezinnen geen gebruik van dit recht. Welke gezinnen wel of geen gebruik maken van dit recht is divers, maar we merken dat kinderen uit gezinnen met een lagere sociaaleconomische status en/of gezinnen met een migratieachtergrond minder vertegenwoordigd zijn in de kinderopvang van 0-3 jaar dan kinderen uit gezinnen met een gemiddelde of hogere sociaaleconomische status.

Gezien deze vaststelling en het feit dat ONE (Office de la Naissance et de l'Enfance) de doelstelling van universele toegankelijkheid vooropstelt, gaf ONE aan CIRTES² en RIEPP³ de opdracht om de redenen van het 'niet-gebruik' van kinderopvang van 0-3 jaar en buitenschoolse opvang te achterhalen en te documenteren. Hieronder gaan we dieper in op enkele van de opmerkelijkste onderzoeksresultaten voor de sector van de kinderopvang.

tekst
ANNE-FRANÇOISE DUSART
illustratie
KAT DEMS
foto's
CAROLINE BOUDRY

— 'Een sterk netwerk tussen verschillende organisaties voor jonge kinderen en gezinnen verhoogt de toegang tot kinderopvang' —

Toegankelijkheid is onlosmakelijk verbonden met het 'niet-gebruik'

Het 'niet-gebruik' van kinderopvang hangt uiteraard samen met de *toegankelijkheid* van de kinderopvang. Toegankelijkheid wordt bepaald door de manier waarop de economische, de educatieve en de sociale functie op elkaar zijn afgestemd. Deze drie functies tekenen zich steeds meer af en worden gebruikt door professionals in de kinderopvang. Maar gezinnen zijn niet altijd op de hoogte van de kansen die opvang hun en hun kinderen te bieden heeft. Het NOUR-onderzoek toont aan dat veel van de geïnterviewde gezinnen kinderdagverblijven en buitenschoolse opvang beschouwen als 'noodzakelijk kwaad' en dat ze voor hen enkel aansluiten bij de economische functie. Het zichtbaar en begrijpbaar maken van de voordelen van de drie functies gaat gezinnen aanmoedigen om gebruik te maken van kinderopvang, en in het bijzonder gezinnen die het minst bereikt worden.

Er zijn veel drempels die toegankelijkheid in de weg staan. Of ze nu geografisch, financieel, organisatorisch, pedagogisch, cultureel of institutioneel zijn van aard, deze drempels hebben een beslissende invloed op de keuze van gezinnen om wel of niet gebruik te maken van kinderopvang. We hebben het dan zowel over kinderopvang van 0-3 jaar als over buitenschoolse opvang. De resultaten van het NOUR-onderzoek bevestigen - en objectiveren - dat, om het 'niet-gebruik' aan te pakken, het essentieel is om aan alle aspecten van de primaire en secundaire toegankelijkheid te werken, en wel op alle betrokken interventieniveaus.

Toegankelijkheid en kwaliteit gaan hand in hand

Het onderzoeken van de redenen voor het 'niet-gebruik' van kinderopvang gaat samen met het onder de loep nemen van de kwaliteit binnen de voorzieningen. Kwaliteit en toegankelijkheid zijn immers onlosmakelijk verbonden met 'rechtvaardigheid'. Kwaliteitsvolle kinderopvang enkel aanbieden aan

een klein aantal welgestelde gezinnen leidt tot discriminatie en versterkt de ongelijkheid. Anderzijds doet toegankelijkheid zonder kwaliteit de voordelen van kinderopvang teniet, vooral voor kinderen uit gezinnen met een maatschappelijke kwetsbaarheid. Als we de voordelen van de educatieve, sociale en economische functies op een rijtje zetten, dan is het al snel duidelijk waarom het cruciaal is om de kwestie van het 'niet-gebruik' van kinderopvang te bestuderen.

De verschillende vormen van het 'niet-gebruik'

Het 'niet-gebruik' - zoals gedefinieerd door de socioloog Philippe Warin - verwijst naar "elke persoon die geen voordeel haalt uit een publiek aanbod van rechten en diensten waar hij nochtans aanspraak op zou kunnen maken". Er zijn verschillende vormen of 'niveaus' van het 'niet-gebruik'.

Het NOUR-onderzoek identificeerde er vijf: zich niet aangesproken voelen, geen affiniteit, ontmoediging, geen toewijzing en geen aanbod op maat. Enkele getuigenissen van ouders in het kader van het onderzoek illustreren die verschillende vormen.

1

Zich niet aangesproken voelen

“We hebben ons nooit afgevraagd: gaan we naar de opvang? Het was nooit echt een vraag”.

Enkele ouders vragen geen kinderopvang aan, omdat ze het niet zien als ‘iets voor hen’ of omdat ze het niet aanvoelen als ‘iets nuttigs’, noch voor henzelf, noch voor hun kinderen. Doordat ze zich niet aangesproken voelen, hebben de meesten ook nooit overwogen om beroep te doen op kinderopvang. Dat verklaart waarom ze vaak een zeer beperkte kennis over kinderopvang hebben. Het onderzoek toonde aan dat het ‘niet-gebruik’ door ‘zich niet aangesproken te voelen’ meestal vertrekt vanuit een gezinscultuur waarin men sowieso niet geneigd is om een beroep te doen op kinderopvang en waarin ze bovenal kunnen steunen op beschikbare familieleden en vrienden, of op een ouder die thuis is om voor het kind te zorgen. Dat maakt dat kinderopvang voor hen simpelweg overbodig is.

2

Geen affiniteit

“We slagen er zo goed als mogelijk in om ons kind thuis te houden, omdat we tegen opvang zijn voor kinderen onder de *tweeënhalf* jaar (...) Kinderen groeien zo snel op dat we ook een beetje van hen moeten kunnen genieten.”

Sommige gezinnen kunnen zich niet vinden in wat de kinderopvang hun te bieden heeft. Uit onze steekproef blijkt dat bijna alle gezinnen die geen affiniteit hebben met kinderopvang, er negatieve percepties en ideeën over hebben. Ze vinden dat de zorg voor kinderen de exclusieve verantwoordelijkheid is van de familie, of ze zijn kritisch over wat voorzieningen aanbieden. Het ‘niet-gebruik’ door ‘geen affiniteit’ onderscheidt zich van het ‘niet-gebruik’ door het ‘zich niet aangesproken voelen’ in die zin dat het niet beperkt blijft tot er het nut niet van inzien of een gebrek aan bekendheid of bruikbaarheid van kinderopvang, maar dat er een duidelijk meningsverschil is in de visie op de zorg voor kinderen.

3

Ontmoediging

“De openingsuren van de opvang en mijn werkuren sloten helemaal niet op elkaar aan. Bovendien is mijn partner tijdens de week afwezig, dus stond ik er alleen voor om de kinderen te brengen en op te halen, om ‘s avonds eten te maken, ze in bad te stoppen ... De druk was simpelweg te hoog, dus besloten we dat ik zou stoppen met werken om voor de kinderen te kunnen zorgen.”

Sommige gezinnen kappen met kinderopvang, omdat de voorwaarden en inschrijvingscriteria te beperkend of soms zelfs ontmoedigend zijn. Deze gezinnen erkennen wel dat ze opvang nodig hebben en zetten ook de eerste stap naar de kinderopvang. Maar al te vaak dienen ze geen aanvraag in, omdat de weinige informatie die ze krijgen, suggereert dat de procedure tijdrovend zal zijn, dat het aanbod niet aan hun behoeften en verwachtingen zal voldoen of dat hun vraag zal worden afgewezen.

4

Geen toewijzing

“Ze vroegen me om een document op te sturen van mijn werk, van mijn werkgever. Alleen heb ik op dit moment geen werkgever, want ik werk niet (...) Ze vertelden me dat ze me dan op de wachtlijst gaan plaatsten.”

Heel wat gezinnen vragen naar kinderopvang, maar krijgen om uiteenlopende redenen geen plaats toegewezen. Dit is de vorm van ‘niet-gebruik’ die geregeld in de overheid en de media aan bod komt en die vooral verband houdt met het tekort aan kinderopvangplaatsen. Het wordt vaak gelinkt aan het feit dat men werkloos is, en consolideert helaas ook die situatie van werkloosheid. De ongelijkheid die ontstaat door dit tekort speelt hier een hoofdrol, aangezien het meestal in het voordeel uitdraait van gezinnen die hoger opgeleid en beter geïnformeerd zijn, die over meer middelen beschikken, die kunnen anticiperen op hun werk- en woon-situatie of die bestaan uit één of twee ouders met een stabiele, betaalde job.

5

Geen aanbod op maat

“Het probleem was dat ik mijn zoon die richting uit moest brengen en mijn dochter helemaal aan de andere kant van de stad, en dat ook nog eens op verschillende tijdstippen (...) Dat zorgde ervoor dat ik altijd te laat kwam voor mijn eigen opleiding.”

Soms krijgen gezinnen die een aanvraag voor kinderopvang indienen geen aanbod dat aansluit op hun behoeften en verwachtingen. Daardoor kennen ze het aanbod vaak niet en kunnen ze hun recht om daar gebruik van te maken niet uitoefenen. Een van de meest voor de hand liggende verklaringen is de overdracht van onjuiste informatie, of de onvolledige of selectieve overdracht ervan. Dit heeft veel te maken met de perceptie die professionals hebben van de behoeften en verwachtingen van gezinnen. Die percepties staan vaak ver verwijderd van de realiteit.

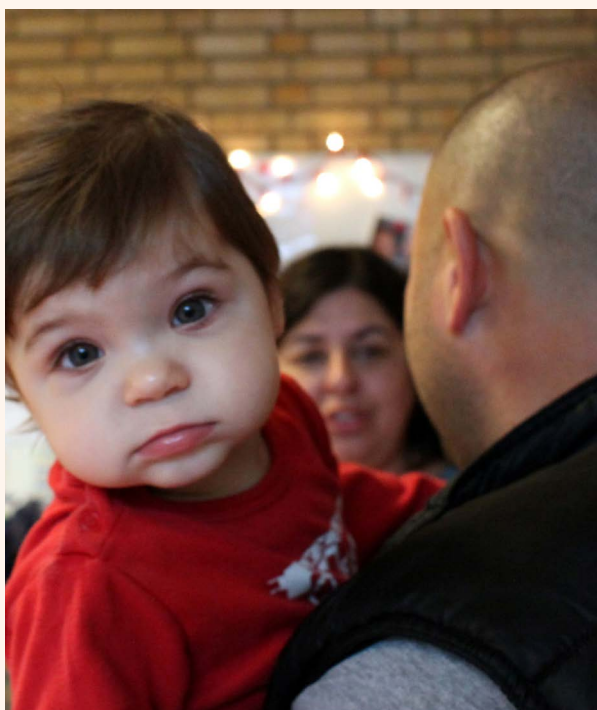

Deze verschillende vormen van het 'niet-gebruik' zijn *dynamisch*, omdat ze variëren volgens de levensloop van gezinnen. Het is dan ook niet ongewoon dat sommige gezinnen overschakelen van het ene type 'niet-gebruiker' naar het andere, of zelfs van 'niet-gebruiker' naar 'gebruiker', en omgekeerd. Het NOUR-onderzoek geeft een beter inzicht over het 'niet-gebruik', zodat er strategieën opgezet kunnen worden om drempels weg te werken en zo de toegankelijkheid te verhogen. Het gaat hier niet over het feit dat gezinnen gebruik moeten maken van kinderopvang, wel over het feit dat we hun handvatten moeten aanreiken, zodat ze er gebruik van *kún*nen maken.

Hoopgevers, buurtgericht werken en een sterk netwerk

Een sterk lokaal netwerk, buurtgerichte werking en de aanwezigheid van 'hoopgevers' zijn krachtige hefboomen om actie te ondernemen om de drempels naar een kwaliteitsvolle kinderopvang te verlagen en om een opvang aan te bieden die afgestemd is op de behoeften van gezinnen. 'Hoopgever' wordt beschreven in het onderzoek als een bijzondere bondgenoot of brugfiguur die het pad van een gezin kruist en een betekenisvol verschil maakt in hun traject.

Uit het onderzoek blijkt dat een fijnmazig lokaal netwerk een onlosmakende factor is om rond toegankelijkheid te werken, in het bijzonder voor gezinnen in een maatschappelijk kwetsbare situatie. Met andere woorden, wanneer er een hecht netwerk bestaat tussen alle organisaties die hoofdrolspelers zijn in het leven van jonge kinderen en gezinnen (kinderopvang,

—
‘Een hoopgever is een bijzondere bondgenoot van een gezin om de drempels naar de kinderopvang te verlagen’
—

Huis van het Kind, onderwijs en gezondheid en sociale diensten ...), dan stijgen de mogelijkheden voor gezinnen exponentieel om toegang te krijgen tot kinderopvang. Netwerken stelt de professionals in staat om meer gedetailleerde kennis te verwerven over de gezinnen, hun levenssituatie, hun behoeften en verwachtingen ... zodat ze kunnen samenwerken om coherente en gepaste oplossingen te implementeren om aan de toegankelijkheid tegemoet te komen. Daarnaast toonde het NOUR-onderzoek aan dat de verbinding tussen organisaties op buurt-, wijk- of regionaal niveau essentieel is om toegang te krijgen tot een kinderopvang, in het bijzonder voor gezinnen met een kind dat specifieke ondersteuning nodig heeft en voor gezinnen in kwetsbare situaties.

Wanneer iemand de rol van brugfiguur opneemt, blijkt het gemakkelijker voor gezinnen om praktische vragen te stellen en de oplossingen te implementeren. Deze persoon die bruggen kan slaan tussen verschillende soorten diensten/organisaties en het gezin, verwijst niet alleen door, maar is ook een vertrouwenspersoon. Vertrouwen opbouwen en informeel werken zijn belangrijke elementen bij het zoeken naar oplossingen voor bepaalde situaties. Om dit te kunnen doen, heeft de brugfiguur een grondige kennis nodig van de gezinssituatie en hun behoeften. Het vinden van zo'n 'hoopgever' blijkt op dit moment helaas nog al te vaak een kwestie van geluk te zijn. Er ligt dus een grote uitdaging in het documenteren van deze verbindingsrol in het netwerk, zodat gezinnen niet langer alleen maar kunnen wachten op die 'toevallige ontmoeting' met een brugfiguur.

Outreachen: gezinnen ontmoeten die je het minst bereikt

Voor sommige gezinnen is de belangrijkste reden om niet naar een opvang te gaan, te wijten aan een diepgeworteld wantrouwen tegenover alles wat buiten de familiesfeer valt. Vooral voor deze gezinnen, maar ook voor deze die er niet in slagen spontaan over de drempel van de kinderopvang te stappen, is de outreachende aanpak van groot belang. Door ons proactief te richten tot gezinnen die geen gebruik maken van de kinderopvang, kunnen we een vertrouwensrelatie met hen opbouwen en hen vertrouwd maken met het aanbod. Daarnaast kunnen we ook hun eventuele vooroordelen over kinderopvang ontkrachten door ze met hen te bespreken.

Outreachen is de eerste stap in het werken aan primaire en vervolgens secundaire toegankelijkheid, waardoor gezinnen over de drempels van de kinderopvang stappen. Werken aan primaire toegankelijkheid zorgt ervoor dat gezinnen binnenkomen, terwijl werken aan secundaire toegankelijkheid ervoor moet zorgen dat ze voelen dat ze erbij horen en er ook willen blijven. Deze benaderingen vullen elkaar aan als we iets willen doen aan het 'niet-gebruik' van kinderopvang door gezinnen in kwetsbare situaties. Tegelijkertijd is het voor deze gezinnen enorm belangrijk om daarnaast actie te ondernemen om het aantal beschikbare plaatsen in kinderopvang te verhogen door de manier te herzien waarop die plaatsen worden toegewezen en door het bestaande aanbod te diversifiëren.

Waakzaam zijn voor de valkuil van normatief oordelen

Is het 'niet-gebruik' van kinderopvang per se negatief? Of andersom: is het 'gebruik' ervan altijd voordelig? Betekent het ondernemen van acties om het 'niet-gebruik' van kinderopvang tegen te gaan dan noodzakelijkerwijs dat we het 'gebruik' ervan moeten aanmoedigen? Deze vragen worden zelden gesteld door beleidsmakers, zoals Warin opmerkt. Hij kan zich nochtans moeilijk voorstellen dat gezinnen actief en vrijwillig géén beroep doen op het aanbod.

Het 'niet-gebruik' wordt vaak in verband gebracht met een gebrek aan kennis, waardoor gezinnen niet goed kunnen oordelen over het aanbod van kinderopvang. Gezinnen die geen gebruik maken van kinderopvang zijn echter niet noodzakelijk tégen kinderopvang. Sommige gezinnen vinden gewoon andere manieren om te voldoen aan de voordelen van de drie functies van kinderopvang. Om de kwestie van het 'gebruik' en 'niet-gebruik' vanuit een niet-normatief perspectief te bekijken, is het zeker gepaster om in

— ‘Het is belangrijk om actie te ondernemen om het aantal beschikbare plaatsen in kinderopvang te verhogen’ —

bepaalde omstandigheden de alternatieve oplossingen van gezinnen te waarderen én zelfs te ondersteunen in plaats van enkel en alleen het 'gebruik' van kinderopvang te promoten.

Meer informatie

Het volledige rapport van het NOUR-onderzoek:
www.riepp.be

RIEPP heeft een aantal projecten over dit onderwerp:
www.riepp.be

Verschillende projecten waaraan Michel Vandenbroeck heeft meegewerkt, waaronder een recente studie over de toegankelijkheid van kinderopvangvoorzieningen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest: www.bsi.brussels

Het werk van Philippe Warin en ODENORE (Observatoire des non-recours aux droits et services de l'Université de Grenoble) waarop de typologieën die in het NOUR-onderzoek werden ontwikkeld: www.odenore.msh-alpes.fr

¹ zie artikel 'Het verschil maken'

² Centre Interdisciplinaire de Recherche Travail, État, Société (CIRTES) van de Université Catholique de Louvain

³ Recherche et Innovation Enfants-Parents-Professionnel-le-s (RIEPP)

Een familie steunt kinderen in armoede

tekst en foto
HÉLÈNE DECONINCK

“De eerste jaren van het leven van kinderen zijn cruciaal voor hun toekomstige ontwikkeling. Een stimulerende en vertrouwenwekkende omgeving is essentieel om hen uit de armoede te halen”

Bernard en Gonda Vergnes hebben samen met hun dochter Emily een fonds opgericht binnen de Koning Boudewijnstichting om kinderen te helpen die in armoede leven. Gonda heeft voor Dokters van de Wereld gewerkt en was bijzonder getroffen door kinderarmoede.

Na de oprichting van een eigen stichting te hebben overwogen, kozen ze in 2014 voor een fonds bij de Koning Boudewijnstichting. Hun belangrijkste doel is kinderarmoede bestrijden. Hun dochter Emily is een drijvende kracht achter dit initiatief.

Aanvankelijk richtte het Fonds Bernard, Gonda en Emily Vergnes zich op het creëren van opvangplaatsen voor kinderen uit kansarme milieus. Studies tonen aan dat kinderen die vóór hun derde levensjaar kwaliteitsvolle kinderopvang krijgen, een belangrijke voor-sprong hebben in hun ontwikkeling. Toch is er zo'n tekort aan plaatsen, en het zijn vaak kansarme gezinnen die er geen toegang toe hebben.

Het Fonds ondersteunde aanvankelijk eenmalige initiatieven, maar besloot toen in te zetten op meer structurele ondersteuning. In samenwerking met agentschap Opgroeien verdub-belden ze het budget voor kinderopvangplaat-sen voor kansarme kinderen en creëerden ze 200 plaatsen per jaar gedurende tien jaar.

Vervolgens droeg het Fonds bij tot de opening van een nieuw Actiris-kinderopvanginitiatief,

dat werkzoekende ouders helpt door flexibele kinderopvang voor hun kinderen te voorzien. Dit project combineert armoedebestrijding met toegang tot werk.

In 2021 besloot de familie Vergnes, die zich bewust was van de moeilijkheden die kansarme gezinnen ondervinden bij de overstap naar kinderopvang of bij het overwinnen van de drempels om toegang te krijgen tot kinderopvang, om de steun van hun Fonds te richten op 'outreaching' initiatieven. Dat zijn initiatieven die zélf naar gezinnen toestappen, naar hen luisteren, hen steunen en vertrouwen opbouwen, zodat hun kinderen kunnen openbloeien omringd door andere kinderen en moeders om zo hun isolement te doorbreken.

De familie was verbaasd over de diversiteit van projecten die geselecteerd werden in het kader van de projectoproep. Elke organisatie past zich aan haar context, haar buurt, haar publiek en haar missie aan. Het uiteindelijke doel is om deze gezinnen in staat te stellen om duurzame kinderopvangplaatsen te vinden die aan hun behoeften voldoen.

Om de organisaties de tijd te geven om deze nieuwe praktijken in te voeren, heeft het Fonds besloten om hen drie jaar lang te steunen, in de hoop dat overheden dan zullen inzien hoe belangrijk het is om deze gezinnen aan zich te binden en deze essentiële praktijken zullen blijven steunen.

Meer weten
over het
Connect-project

BEZOEK

www.vbjk.be

www.riep.be

COLOFON | COLOPHON

VERANTWOORDELIJKEUITGEVER
| ÉDITEUR RESPONSABLE
Goedele De Nil
VBJK vzw
Raas Van Gaverestraat 67A
9000 Gent
09 232 47 35

REDACTIERAAD | COMITÉ DE RÉDACTION
Caroline Boudry (VBJK)
Lisandre Bergeron-Morin (VBJK)
Mike De Cloedt (VBJK)
Anne-Françoise Dusart (RIEPP)
Joëlle Mottint (RIEPP)
Marie Pichaud (KBS-FRB)
Hélène Deconinck (KBS-FRB)

VORMGEVING & ONTWERP | MISE EN PAGE
Katrien Annys, jacques.gent

COVER | ILLUSTRATION DE LA COUVERTURE
Alexe De Baets

Avec le soutien de la Fondation Roi Baudouin

www.vbjk.be
www.kindertijd.be

‘Mijn klasgenoten vonden dat ik stonk’

tekst
NOËL SLANGEN
foto
GUY HOUBEN

We sluiten deze Gazet graag af met een getuigenis van Noël Slangen. Hij is columnist, algemeen directeur van POM Limburg en voorzitter van het Kinderarmoedefonds van de Koning Boudewijnstichting. We stelden hem de vraag: Hoe kijk jij terug naar de periode in je leven waarin je een kind was?

‘Mijn wekker gaat af. Het is koud. Mijn raam kan niet dicht, de ijsbloemen begroeten mij. Ik zoek een trui op de vloer. Mijn tanden poets ik nooit, maar dat besef ik op dat ogenblik niet eens. Ik ga naar beneden. De tafel staat vol, niemand ruimt haar af. Zou ik een boterham uit de broodzak vissen, daar misschien wat confituur op smeren? Die staat nog op de tafel zoals al de rest, met het deksel ernaast. De keuken vermijd ik. Vier honden springen er rond, niemand die er de afgelopen dagen heeft gepoetst, de geur doet me kokhalzen. Ik heb geen honger, besluit ik, en ik kijk richting het bed dat midden in de living staat. Ooit bedachten mijn ouders dat het een goed idee was om daar hun bed te plaatsen. Vanuit dat bed kijken ze soms televisie: *Het Kleine Huis op de Prairie*, in het Duits. Ze slapen, de kamer ademt hun slaapgeur. Die zweterige geur stelt mij en mijn zusje gerust. Vorige week nog bleven ze dagen weg, dag na dag niemand in huis wanneer we wakker werden. We aten de laatste hard geworden sneden brood met de ketchup die al zo lang onaangeroerd in de kast stond.

Ik maak mijn vader wakker. Verdoofd staat hij op, trekt iets aan en glijdt in zijn pantoffels. Hij brengt mij en mijn zus naar de overkant van de drukke steenweg waar wij wonen. Hij gaat terug slapen, wij slenteren naar de school vlakbij. Ik zit in de B-klas. Daar tilde ik niet aan, maar een getalenteerd joch, helaas zoon van een poetsvrouw, hilde heftig toen de klassen ingedeeld werden. Ik besepte het niet, maar hij wist het: wij zijn het uitschot, ingedeeld volgens het beroep van onze ouders. *Geen beroep* in mijn geval.

Later hoor ik van mijn klasgenoten – die zich dan laven aan mijn verse bekendheid – dat ze me wel interessant vonden, maar dat ik wel stonk. Warm water, wij kenden het enkel wanneer het uit een fluitketel kwam ... Wat voelde ik mij alleen in mijn kindertijd. Gelukkig is er mijn zusje, ik hou van haar en wij slaan er ons samen doorheen. Later zal ze me verwijten dat ik met mijn ouders gebroken heb, terwijl zij er nog voor hen was.

Ik lees ontzettend graag en veel. Ik verzink in alles wat letters heeft. Op school ben ik wat men een *spookkind* noemt: ik verdwijn, je ziet me niet, en daar voel ik mij best goed bij. Pas later zal ik mij manifesteren, ik baan mij een weg naar het podium, om met drang en woede mijn plaats op te eisen. Verwachtte men dat wij vanzelf iets anders werden dan de omgeving waartoe wij veroordeeld waren? De omgeving waartoe ook onze ouders veroordeeld waren? Mijn succes wordt mijn wraak. Ik word de boom die in de woestijn groeit, het voorbeeld dat men vanaf nu zal misbruiken om te zeggen dat al die andere sukkelaars gewoon niet genoeg hun best doen. Wanneer verloren wij ons mededogen?’

